

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

ŽENSKI SVET

LETNIK VII.

MAREC 1929.

ŠTEV. 3.

(NOVA SERIJA LETNIK I. ◆ ŠTEVILKA 2.)

VSEBINA 3. ŠTEVILKE: ○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

OBRAZI IN DUŠE: KIPARKA KARLA BULOVCĚVA. — (Janez Rožencvet)	Stran 65
DETE. — TEBI. — Pesmi. — (Ivan Mrak.)	" 68
NA GLOGOVEM. — Nadaljevanje. — (Anka Nikoličeva.)	" 69
NI IZMERJENA ŠE TVOJA POT. — Pesem. — (Ema Deisingerjeva.)	" 76
DNEVNIK IZ ZAPUŠČINE. — (Milena Mohoričeva.)	" 77
LEPA VIDA. — (Črtomir Zorec.)	" 78
PESEM. — († Srečko Kosovel.)	" 79
RDEČA ROŽA. — (Pavla Rovanova.)	" 80
TRI ŽELJE. — Pesem. — (Dora Grudnova.)	" 80
OPIJ SE, DUŠA. — Pesem. — (Ema Deisingerjeva.)	" 81
IBSEN IN FEMINIZEM. — (Leontine Zanta — M. L.)	" 82
O RAKU. — (Dr. Josip Potratal.)	" 85
HIGIJENA V KUHINJI. — Nadaljevanje. — (Lea Faturjeva.)	" 88
SKRIVNOSTNI ZAKONI. — (Po Strindbergu — F. B.)	" 91
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Maternstvo. — Higijena. — Gospodinjstvo. — Ku-	
hinja. — Iz naše skrinje. — O lepem vedenju. — Književna poročila 92, 93, 94, 95 96.	
MODNO POROČILO.	

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec v Ljubljani. — Letna naročnina Din. 64.—, pol-
letna Din. 32.—, četrtletna Din. 16.—. — Za Ameriko Dol. 2, — za
ostalo inozemstvo Din. 100.

Uredništvo in uprava Breg št. 10/II. nad.

Izdajateljica in odgovorna urednica: Darinka Vdovičeva.

Tiska tiskarna J. Blasnika nasl. v Ljubljani

Odgovoren Mihael Rožanec.

MIROSLAVA LEITGEB - Ljubljana
JURČIČEV TRG ŠTEV. 3

Ročno in strojno vezenje.

Vezenje narodnih noš. Krasna izbira finih robov.

Predtiskane, začete in izgotovljene vezenine.

**POSEBNOST: Zastori in perilo po naj-
novejših okusno sestavljenih vzorcih.**

Vse potrebščine za predtiskanje v izbiri.

Naročnicam „Ženskega sveta“ 5-odstotni popust.

OBRAZI IN DUŠE.

Prešernova mati.

Vsled pomanjkanja gradiva ni mogoče izdelati jasnejše slike o Prešernovi materi, čeprav bi bilo to velikega pomena za razumevanje pesnikove osebnosti.

Iz Prešernovega življenja in dela je razvidno, da pesnik na svoje sorodstvo ni bil bogve kako navezan, čeprav se je izogibal sporov in nikomur ni nikoli rekel žal besede. O svojih bratih in sestrah je redko govoril in nekoč je celo dejal Ani Jelovškovi, da so vsi prismojeni, razen sestre Mine. Tudi svojega očeta ni Ani nikoli omenil, tako, da je njuna hči Ernestina, ki o tem poroča v različnih rokopisih, izpočetka mislila, da je moral zelo zgodaj umreti. Samo o materi se je pesnik z Ano rad pomenkoval, posebno rad se je spominjal svojih otroških let, ki jih je skupaj z njo preživel na Vrbi.

Bil je materin ljubljeneček in tudi je mater ljubil nad vse. «Samo kadar je imela »žehto« — pripoveduje Ernestina — »in je — po navadi razvajenih otrok, ki so najbolj sitni, kadar ima mati največ opravka — skinčal za njenim hrbtom, jih je dobil. Poslej je tudi vedel, da so ženske hude, kadar imajo perilo.»

Ko je študiral v Ljubljani, je prišel neko poletje domov, ko so ravno želi. Ker je tudi njegova mati žela, hotel ji je nekoliko pomagati; vzame torej njen srp in začne žeti. Pa ker ni bil dela vajen, se globoko užnanje v kazalec svoje levice. Obronek na prstu je imel vse svoje življenje za spomin.»

* * *

Mina Svetinova se je rodila 5. maja 1174. v Žirovnici št. 7., pri »Muhovcu«. Bila je hči Jakoba Svetine in Jere, roj. Muhovec. Šolala se je najpreje v Beljaku, nato pa pri ljubljanskih uršulinkah, kar je bil v tedanjih časih za dekle s kmetov izredno redek slučaj. 7. febr. 1797. se je omožila s štiriintridesetletnim Simonom Prešernom in tako prišla k »Ribičevim« na Vrbo. Takrat je imela 22 let.

O Prešernovi materi se je ohranilo zelo malo podatkov. Nekaj vesti prinašajo Levčnik (Carinthia 1851, 41), Germonik (Wiener Sonn- und Montagszeitung 1874, 26. jan.), Zupan (SN 1878, št. 119, LZ 1881, LZ 1882, KOE M 1909, rokopisno gradivo), E. Jelovškove (Spomini na Prešerna, 1903), Žigon (Levstikovo delo za Prešerna, Slovan 1914 do 17), Kidrič (Predavanja v jun. sem. 1925, ČZKZ 1927).

O njeni unanosti in duševnosti nam je znano samo to, kar se nam je ohranilo iz pripovedovanja njenih hčera.

Bila je črnolasa in majhne postave. Majhne so bile tudi vse njene hčere razen Urše, ki je bila pesniku menda najbolj podobna. Značilno je, da se ni hotela dati slikati, kar pripovedujejo tudi o njenem sinu Francetu.

Čeprav se naglašja bistroumnost Francetovega očeta, se zdi, da je mati v inteligenci in izobrazbi močno presegala svojega moža, ki ni znal niti pisati, niti brati, tako, da so rekli, da je France podedoval po dobrodušnem očetu srce, po materi pa razum. V šoli se je, mati naučila tudi nemščine, tako, da je lahko pisala in brala v obeh jezikih. Znano je, da si je izposojala pri svojem stricu, dekanu v Gorjah, tudi nemške knjige. Za tedanje razmere je bilo to nekaj izrednega; skoro gotovo je bila najbolj izobražena v vasi, kajti bilo je v navadi, da je ona brala molitve za vse umirajoče vaščane. Tudi hčere je naučila branja in njena, ne očetova pobuda je bila, da so poslali vse tri sinove v Ljubljano v latinske šole. S pomočjo radovljiskega vikarja Filipa Jakoba Grošlja je sestavila tudi rodbinski list, na podlagi katerega je dokazala, da je France v rodu s slavnim prednikom Janezom Krstnikom Prešernom, ustanoviteljem rodbinske denarne ustanove. S pomočjo te listine je dosegla, da je tudi France nekaj časa prejemal to ustanovo. Bila je tudi znana kot dobra pevka in je pela na koru.

Poudarja se njena ponižnost, natančnost in pobožnost. V najožjem rodbinskem krogu je imela tri strice duhovnike in dva svaha in strica od moževe strani. Želela je, da tudi njeni sinovi slede duhovniškemu poklicu.

Vendar je Francetov mlajši brat Jožef umrl že v prvem gimnazijskem razredu in bajé je sinova smrt mater tako pretresla, da ni zmogla zanj brati molitev za umirajoče in da jih je moral brati Francé.

Drugi veliki udarec za mater je bila Francetova odločitev, da ne pojde v lemenat, marveč na Dunaj študirat pravo. Sicer je France po l. 1822. pod pritiskom neugodnih gmotnih razmer unovič pričel misliti na teologijo in je v svojih pismih menda celo pristal v to, tako, da je njegov stari stric in podpornik Jožef Prešeren zaprosil škofa Wolfa, naj ga sprejme v ljubljansko bogoslovje. Toda komaj si je France svoje denarne razmere nekoliko izboljšal, je v svojem pismu na stariše z dne 24. maja 1824., ki nam je iz neprepogoste korespondence z domačimi edino ohranjeno, porušil vsako upanje na teologijo.

Edini, ki je uresničil materine želje, je bil najmlajši sin Jurij, ki pa niti po značaju, niti po zmožnostih daleko ni dosegal genialnega brata Franceta. Njegov rigorizem in netoleranca sta se jasno pokazala po Francetovi smrti v razmerju do pesnikovih otrok, ki jih je zavrzel brezobzirno.

Ko je mati predala Ribičevino svoji hčeri Mini, poročeni Vovkovi, se je preselila k sinu Juriju, ki je bil takrat župnik v St. Ruprechtu na Koroškem. Najbrže ob istem času je zapustil Vrbo tudi njen mož in se nastanil

pri bratu Francu Ksaveriju, kaplanu na Skaručni, kjer je tudi umrl 22. sept. 1838. Nista se bila mogla uživeti v novo gospodarstvo; po materinem mnenju Mina ni pravilno ravnala s svojimi otroki, pa tudi njenega moža ni mogla več prenašati, ker je bil zelo nagle jeze in surovega značaja.

V St. Ruprechtu je ostala 8 let, do svoje smrti. Če je pravilna trditev, da je pesnik v dr. Chrobatovi družbi nekolikrat obiskal brata Jurija v St. Ruprechtu, so bili ti obiski skoro gotovo, če že ne bolj pa vsaj deloma namenjeni tudi materi. Vendar ob njeni smrti France ni bil navzoč, prišel je prepozno. Samo hčeri Urša in Lenka ter sin Jurij so bili poleg. Umirajoča se je mati spomnila tudi na Franceta in narekovala je pismo, ki mu naj ga pošljejo. Da ne bo več ozdravela, da bo umrla in da Kranjske ne bo videla nikoli več. Vsi bodo šli nekoč njeno pot, in morebiti on, France, prvi. Tako fleten otrok je bil France, le sedaj naj tudi prav obrne svojo reč.

Pri tem je mati najbrže mislila na Prešernovo razmerje do Ane, s katero je imel pesnik tedaj že poldrugo leto staro hčerko. Naročila je, naj povedo Francetu, naj nikar ne zapusti one lepe deklice. Bila je prepričana, da, če bi bil France dobil pravo ženo, bi mu bilo vse lažje.

Umrla je 25. apr. 1842. na vodenici, stara 68 let. Pokopana je na St. rupreškem pokopališču, čeprav se je bala biti pokopana na tujem, sredi luteranov, in si je tako želela še enkrat videti svoj rodni kraj. Umrla je kot zavedna Slovenka, ki je kljub svojemu znanju nemškega jezika s svojima sinovima vedno govorila slovenski.

Tedaj je živel pesnik Prešeren v Ljubljani s sestro Katro, ki mu je stregla. Ko je prejel pismo, poroča Katra, so mu «šle doli solze, debele kot grah.» «Ko sem ga videla takega in vprašala: kaj pišejo mati, ni hotel reči ničesar. Pismo pa je pustil na mizi in, ker je bilo slovensko, sem je prebrala.»

France Prešeren ima mnogo potez, ki spominjajo na njegovo mater: nadarjenost, srčno dobroto, muzičnost, ljubezen do otrok. Če upoštevamo, kolikor nam je znano, še njuno iskreno medsebojno razmerje, ni povsem razumljivo, da pesnik v svojih poezijah svoje matere sploh ne omenja. Da pri svojem pesniškem delu v materi ni našel opore niti razumevanja, je zelo verjetno, razumljivo je tudi to, da se pozneje mati ni več mogla strinjati z njegovim življenjem, ki si ga je bila slikala čisto drugače. Lajški poklic, svobodomiselstvo, nagnjenje k pijači, «zloglasna» družba in njegov odnos do ženske — vse to so stvari, ki pobožne, v tradicijah vzgojene matere niso mogle približati svojemu sinu. Prešeren je to distanco gotovo trpko občutil in kot se običajno godi v življenju, je tudi on svojo mater bolj razumeval kakor ona njega. Ob spominu nanjo si je ohranil visoko spoštovanje do žene — matere in globoko občuteno doživetje materinske ljubezni, ki jo je vtelesil v «Nezakonski materi», katero pa je docela pogrešal pri materi lastnih otrok.

Marja Boršnikova.

Na Glogovem. (Anka Nikoličeva.)

(Nadaljevanje.)

DRUGI DEL.

I.

Ko je tisto poletno jutro stopila gospodična Klementina v kuhinjo, je bil tam jok in stok. Johana, ki je po materini smrti že petnajsto leto gospodinjila na Glogovem, je bila razjarjena kakor petelin.

Vsa rdeča v obraz, je upirala do komolcev gole roke v bok in bojevito gledala okoli. Bela rutica, ki jo je imela zavezano okoli glave, je zdrknila pošev, in konec plave kite, ves oprasha z moko, je kukal izpod nje. Njene oči, sicer tako pohlevne, so se jezno bliskale in kazalo je, da se bodo zdaj in zdaj iz njih ulile solze —: mandljev ni bilo nikjer. Morali bi biti, ravno četrt kilograma bi jih še moralo biti, baš toliko, kolikor jih rabi za puding. Pa so izginili. Ura je devet, v trg je daleč, je skoro uro hoda, kramar v vasi jih pa tudi nima. Ti božji križi! Oče z gosti bo točen. Taki imenitni gostje! Neki gospodje prav iz prestolnice, gospod glavar, trški župan, bogati advokat in politik doktor Dobritsch poleg drugih odličnjakov. Tako lepo si je sestavila jedilni list —

«Saj ti vedno pravim, Johana: O pravem času je treba na vse misliti, vse preskrbeti. Kar danes lahko narediš, ne odlašaj na jutri. Če bi bila včeraj —»

«Včeraj, včeraj, saj so bili danes zjutraj še tu, tukaj le na mizi v škarnicljju. Sam vrag sedi na njih.»»

«Vragov ni, Johana. Vragovi so samo v nas. Naši slabi instinkti, naši nagoni, recimo do nerednosti —

«Klementina, molči, prosim te. Ne morem zdajle prenašati tvojih pridig. Rajši mi svetuj.»

«Kaj naj bi svetovala?»

«Vzela bi orehe, če bi jih imela. Lanski so nam posli, letošnjih še ni —»»

«Seveda, ker si zapravljala o Božiču. Leto ima dvanaest mesecev, Johana. Ti si pa o Veliki Noči —»

«Prosim te, Klementina, molči; molči —. No, saj se nič več ne jezim. Pomagati si moram, kakor vem in znam. O, Klementina, če bi se vsedla na bicikel — v pol ure mi lahko prineseš mandlje iz trga —»»

«Kaj pa misliš? V tej vročini — Sicer pa, saj se bodo mandlji našli —» in dolga Klementina se je lotila kuhinjskih predalov. Odpirala je drugega za drugim, vse lepo po vrsti, onega kjer je bila moka in kjer so bili piskri in kuhinjske brisače, s svojimi suhimi prsti je brskala za plemenitim južnim sadom po najbolj nemogočih kotih, natikala ščipalnik in gledala v pomlinje, pod štedilnik, v kotel in pečico — mandljev ni bilo nikjer.

«Prosim te, Klementina, nehaj. Preiskali smo vso shrambo, vso kuhinjo. Mandeljev ni, ti rečem. Izginili so. Iz-gi-ni-li, je ponovila s povdarkom sicer tako dobrodušna Hanca in hud pogled je ošinili mlado deklo Žefo, ki je sedela v kotu, lupila krompir in točila bridke solze. «Jaz jih nisem,» je ihtela, «nisem, gospodična Hanca. Kako bi jih neki — niti videla jih nisem, saj take stvari vedno zaklepam v omaro. Nisem jih, prav gotovo jih nisem —»

«Klementina, če bi mi ti pomagala oskubsti piščance — Sama bi se zapeljala v trg —»

«Da bi skubila piščance —? Ah, Johana, sama veš, da nisem za tako delo. Sicer pa — kako se boš vozila v trg, ko je kolo vzela Lujiza?»

«Saj res, Lujiza — Seveda ona je tudi morala baš danes v grad —»

«Da se domeni glede potovanja s kontesami —, da, Johana —»

V tem trenutku je udaril med pogovor deklinški smeh. Solnce, ki je lilo v širokih pramenih skozi odprto okno, so zatemnile sence. Mimo je prišlo mlado dekle z dvema mladeničema. Eden, visok, šibek, zelo mlad in plavalas, z naprej visečimi ramami prenašlo vzraslih sedmošolcev, je bil Fridel, drugi —

«Eva» je zaklicala Johana, kakor da se ji je težak kamen odvalil od srca, «Eva, pridi mi pomagat —» in vsa storija o mandljih, neoskubljenih piščancih in pozni uri je bruhala skozi okno v prekrasni poletni dan tam zunaj.

Mladina se je smejala. «Saj pridem, sestra, seveda pridem,» je tolažila Eva. «Vidva pa me počakajta v lopi. Vrnem se kmalu, in morda sama prinesem kaj sladkega.» — In že je ni bilo in že je iz kuhinje donel njen veseli, še napol otroški glas.

«Eva, prosim te, kje imaš zopet pentljo,» je začela Klementina, zagrabila krasno kito temnorjavih, narahlo valujočih las ter začela spletati razrahljane pramene. «V kuhinji, gospa profesor, se ne frizira — sicer pa, vidiš jo pentljo —» in iz Evinega žepa je priromal konec rjave svilе v ne baš brezhibnem stanju. «Vidiš,» je nadaljevala nekoliko bolj malodušno ob pomečkanem traku, «vidiš, mislila sem, da ga rajši spravim v žep, ko smo lazili po hosti. V goščavi izgubiš tak-le trakec kar mimogrede.» Medtem je zavozljala trak okoli las in že se je v vsej krasoti zopet zibal na njenem hrbtu. «Zdaj pa na delo, sestra Hanca.»

«Kaj pa je to-le,» je povzela zopet Klementina in segla v Evin žep, iz katerega je gledal moder vogel drobne knjige. «Eva, kolikokrat ti je že rekel oče, da ne trati časa z lektiro te, — te — provincijalne, nesvetovne literature. Oton Župančič — smešno. Kdo pa naj čita ta-le idijom! Prosim, to-le poslušajte — «Pala je pala zlata oranža deklici v krilo —

«To je prav lepo, prosim, prav lepo — Ampak ne tako spačeno, kakor čitaš ti. Ti sploh ne znaš slovenski» —

«Hvala Bogu —. Toliko pa že znam, da se sporazumem s hlapci in deklami. Več mi ni treba. Če bi le vedela, odkod ima to dekle te proletarske nagone —

«Prosim vas, ne prepirajte se,» je mirila Johana. «Klementina, ali ne bi hotela pogrniti mizo in skrbeti za rože?»

«To-le prepustimo Lujizi. Ona ima umetniški čut. Vsak čas se mora vrniti. Naproti ji grem, in ko jo zagledam, vama požvižgam, da boste brez skrbi.» In Klementina, tanka in visoka, v angleški bluzi iz pikeja, zapeta do vratu, v dokaj dolgem pepita krilu in v rjavih sandalah je dostojanstveno odkorakala iz kuhinje.

«Zdaj pa brž,» je dejala Eva. «Ti oskubi petelinčke, jaz pa ti prisežem, da bom vstvarila puding — častna beseda — puding —»

«Brez mandljev?»

«Pa ne bo mandljev.»

«A orehov tudi ni, in ne lešnikov —»

«Pa bo drugačen —» in že se je potopila Evica v študij kuharske knjige. «Puding pač mora biti, je-li, Hanca», in odprla je bukve pri nastarih.

«Mora, mora, ker imam pastetke iz maslenega testa že kot predjed —»

«Vidiš, ta-le bo. Poslušaj. Karamelni puding. Stresi v kozo 10 dkg sladkorja, pristavi in pusti, da zarumeni. Mešati ne smeš — aha, — drobtinice, mleko, vanilija, šest rumenjakov — tudi sneg — to vendar vse imamo, jeli Hanca? Urá, kar pusti, puding je moj. Vzamem dvojno mero, kaj — ne, 1, 2, 3, 4, 5, — deset oseb. Seveda, to-le bo premalo. Tak, nobel, sočen, božanski bo moj puding — Z marelično peno ga bomo polili — glej tukaj-le stoji — vaniljeva krema ali marelična pena — seveda — vaniljeva krema, kar sline se mi cedé, ampak pena, to je tudi fino, pa čisto enostavno, vidiš. Stopi tudi sneg, — aha, da, da, mezgo — Saj imaš mezgo, Hanca, in beljake?»

«Vse, vse to imam. Kar začni, Evele, sam ljubi Bog te je poslal o pravem času.»

«Ampak to-le ti povem, Hanca, puding ti naredim, do zadnje pičice ga naredim, in tak bo, da bi ga angelci jedli — ampak drugega ne bom naredila nič, nič nič. — Fantje me čakajo, in ko se bo kuhal — eno uro v sopari, enakomerno, počasi vreti, je tu zapisano — smem k njima v lopo. Kaj? Zmeniti se moramo, ker gremo jutri na kočo.»

«Le pojdi, Eva, le pojdi, tisto bom že lahko popazila, da bo lepo vrelo.»

«In brez skrbi bodi, Hanca, zvrnit ga že pridem pravočasno in peno bom tudi stolkla, da ne boste rekli, naša Eva nič ne zna.»

«Saj zna. Grški in latinski zna —»

«Grški in latinski — Vdiš Hanca, večkrat mislim, čemu se učim vsega tega. Grški, latinski, allgebro in fiziko — Saj se učim rada in v šoli je špas

— Ampak, da bi bila kdaj tak-le pust profesor kakor naša Klementina —»

Svareč pogled, ki je medpotoma ošinil v kotu se režečo Želo, je zajezil Evino modrovanje.

Sladkor v kozici je bil medtem lepo zarjavel. Dežek finih drobtinic se je usul vanj, bela kuharnica je urno zaplesala in v kozico se je vlila plohica vrelega mleka. Zašumelo je, skoro je skipelo, a urna Evina ročica je vse skupaj naglo potegnila v kraj. In ročica je mešala in mešala, «dokler ni hladno», je stalo zapisano v bukvicah.

«Kaj misliš, Hanca,» je nadaljevala Eva tiše in se vsedla kraj odrasle sestre. «Kaj misliš, ali se ne bo Klementina kar nič poročila? Dvaintrideset let je že —»

«Enaintrideset, Eva,» je vzdihnila Johana in njeni urni prsti so obračali kuretino, skubli po prsih, bedrih, vratu — Sivi puh je padal v košaro, zletel kvišku in se oprijemal bele rutice in modrega predpasnika. Izpod puha se je zablestela bela koža tolstege, z mlekom pitanege ptiča. «Vidiš, Eva, dekleta z Glogovine se ne može. Nimajo časa za možitev in take-le stvari. To so same otročarije, pravi oče, in zaradi otročarij ne smemo zanemarjati dolžnosti. Dolžnost je vse. Seveda, če bi se našel pameten in resen mož, zakaj bi ga ne vzela ta ali ona izmed nas, pravi oče. Pa, Evica, kje se bo vzel tak pameten in resen mož tu na Glogovini?» Vstala je, strela perje iz predpasnika v košaro, skrbno pobrala ostanke puha po obleki, obrisala oskubljenе piščance, izpulila še tu pa tam peresce, prižgala droben špiritov plamenček in z naglimi obrati odžgala preostale posamezne dolge dlake, oprala perotnino, obrisala in nsolila. Z belimi prsi navzgor so se šopirili piščanci v rjavi kozi. Pogled na uro je uveril Johano, da j ostane še petinšestdeset minut, predno jih sme postaviti v pečico. In lotila se je maslenega testa.

«Zate je težko, sestra, tu na Glogovem,» je ihtela Eva in mešala sladko zmes, da so žarela lica. «Ampak Klementina. V velikem mestu mora imeti polno znancev. Ali misliš, da hodi Klementina plesat?»

«Klementina plesat? Eva —» je dejala Hanca, zmajevala z glavo in preložila testo prvič. «Klementina je bolj resna, bolj takšna, kakršen je oče —»

«Pa zaradi tega bi se vendar lahko omožila. Saj se je oče tudi oženil. Ah, Hanca, vidiš, jaz bi tako strašno rada, da bi se katera izmed vas poročila. Imela bi otročičke in jaz bi bila teta — Morda se bo Lujiza?»

«Morda,» je rekla Hanca in ostrgala valjar.

«Samo, če jo bo kdo vzel, zdaj, ko si je ostrigla lase. Morda v Firenci, kjer je bila lani s kontesami. Ali misliš, da si v Firenci vse slikarice strižejo lase?»

«Moj Bog, Eva, jaz ne vem. Povprašaj Lujizo. In ne klepeči venomer. Vidiš, juha mi premalo vre, ker premalo pazimo.»

«Kako bi vprašala Lujizo, ko je skoro nikdar ne vidim. Vedno tiči v gradu ali roma po sosednih gradovih in slika. Ali misliš, da dobi mnogo denarja za slike, Hanca?»

«Mislim, da ne, Evele. Ampak zdaj me res pusti, da se mi lepo zarumeni prežganje.»

Tudi Eva je ogledovala svoj puding. Rjavo testo je lepo zgoščeno, a vendar rahlo teklo počasi raz kuhalnico. «Dobro bo,» je sklenila in se lotila beljakov v medenem kotličku. Tako močno je zbijala, da je njena muzika res privabila tovariša pod kuhinjsko okno. «Eva, ali še nisi?» — «Moment,» je odgovorila važno, z resnim pogledom premotrila gostoto snega in tolkla dalje. «Žefa, poglej, ali mi vre voda v modrem piskru?»

Zdaj je bil tudi sneg že bel, gost in trd kakor stena. «Ti, Eva, midva greva. S teboj danes ne bo nič,» reče Fridel in se okrene v smeri na gozd.

A Stane še stoji. Zdaj maže Eva model, osiplje ga s sladkorjem, rahlo meša beli sneg z rujavim testom in vse skupaj previdno zdevlje v model. Vmes poškili v knjigo, se važno kreče, zdaj zapre pokrov in namesti svojo umetnino lepo v sredino lonca z vrelo vodo. Še pokrov in vlažno krpo okoli njega, in prav previdno, prav previdno ga postavi na varen kraj štedilnika, kjer se bo kuhal prav počasi.

Ura je enajst. «Hajdimo,» dé Eva, splakne roke, otrese kaplje in že je ni več v kuhinji. Posušilo bo njene roke že božje solnce zunaj v naravi.

«Eva,» zadoni vnovič Johanin glas, in njen obraz, še bolj rdeč in upehan se prikaže pri oknu, «Eva, prosim te, poglej, ali še ne prihaja Lujiza ali vsaj Klementina. Nekdo mi mora urediti mizo. Niti za trenotek ne morem iz kuhinje.»

«Pogledamo, sestrice.» In vsa trojica se napoti na izvidni pohod. A Lujize ni od nikoder. In tudi Klementine ne.

«Nazaj bom morala, Hanca bo preveč nervozna, če jo zapustimo vsi. Še mizo ji pogrnem. To bo hitro.»

«Z ženskami ni nič, saj vidiš, Stane,» — in jezno krene Fridel s potl v gozd. «Če hočeš, pridi za menoj. Pri naši bukvi čakam.»

A Stane je šel z Evo. Tako božansko lepo je danes sijalo solnce. Vsa mala ravnica na Glogovini se je smejala. Drobne marjetice v kratki travi in goste veje jablan z listjem, ki se je svetilo, kakor da je lakirano. Porogljivo veselo je žvižgal kos. Kobilice so skakale, kakor da so pijane. V zraku je bil vonj, neslišen šum, nevidna mreža skrivnostnih žarkov, ki so te oklepali, prodirali, lovili in zazibavali v sladko-opojno veselje.

Ob vrtiču sta obstala. «Ali bi vrtnic?», je dejala Eva.

«Da, vrtnic,» je rekel Stane in jo gledal. «Ali misliš tiste drobne, roza, ali one temne, rdeče-žametne?» «One temne, rdeče-žametne.» — «Dajva, Stane, ali mi jih boš rezal?»

Hodila sta med gredami in rezala dišeče, žametaste, kakor kri rdeče rože. Ona je pripodibala vevice, in on jih je odrezaval. Opojni vonj v selšč-

nem zraku je postajal vedno težji. Sladka tesnoba se te je polasčala, metulji so dolgo posedali po cvetovih in celo čebele so za spoznanje bolj počasi pregibale od solnca pozlačena krila.

Evino naročje je bilo že polno rož. A vedno je še pripognila to in ono, zopet so se Stanetovi prsti dotaknili rjavkaste svile njenih rok, ko sta lomila cvetje.

«Eva,» je zadonel Hančin glas vnovič, in hlastno je stisnila mlada deklica svoje cvetove, kri ji je bušnila v lice —

«Fridel te čaka pod bukvijo. Adijo, Stane —» in stekla je po svojem novem opravilu.

* * *

«V desnem predalu zgoraj vzemi namizni prt in prtiče z ažurjem, Eva. In modri servis. Srebro dobro izbriši, predno ga položiš na mizo. V lice levo, nože desno, Eva. Za ragu-pastetke daš velike vilice, ne malih. Žefo pošljem po krožnike, da jih pogrejemo. Tudi kruh ti prinese.» —

«Da, da, dvojne kozarce za vino. Rdeče in belo, da.»

* * *

Za rože je izbrala Eva okroglo skledo iz brušenega stekla, ki so jo često rabili tudi za kompot. Klementini ne bo prav. Klementina je bolj za visoke vaze. Ampak v nobene izmed onih čaš ne bi mogla namestiti obilne žetve svojih rož.

Vidiš, kako je to lepo. Prekrasno se ujemajo rdeči cvetovi s snežno belino prta. Ta in oni težek cvet se nagne tako globoko, da se skoro dotakne belega damasta.

Zdaj modri servis. Eva kleči pred široko odprto kredenco in dviga krožnik za krožnikom, skledo za skledo iz trebušaste votline.

Modri servis.

Njena pokojna mamica ga je prinesla s seboj od daleč, ko se je poročila na Glogovino. Njena mamica, ki je nj poznala. Viničarjevi pripovedujejo o njej, kako je bila lepa in tiha in mila. Njena mamica, ki je morala umreti, ker je ona prišla na svet. Mlinarica Malka je vedno jokala, če jo je vodila kot majhno dete na njen grob. Na njen ozek grobek ob solnčnem pokopališkem zidu. Da, tedaj, tedaj je bila Eva bolj mlinarjeva kakor Glogova. Še tisti dan, ko je umrla mama, jo je prepustil oče Malki. In skupaj z Vido jo je oddojila. Ostala je v mlinu, dokler ni hodila in govorila. In tudi ko se je vrnila v rodbinski krog, je ostal mlin njeno najljubše bivališče. Mlin. Kako se je izpremenil. Zrastel je v višino in širino, in namesto idiličnih koles, ki so ropotala ob potoku, šumijo in brnijo zdaj motorji in stroji. Vida hodi v trgovsko šolo v mestu, kjer je poročena najstarejša mlinarjeva hčerka Mimica. Ko se vrne, bo delala v očetovi pisarni. Vida, njena ljuba tovarišica. In Stanetova sestra. Da, Stane je njen prijatelj. Stane, ki študira v glavnem mestu in bo jeseni inženir. Stane —

Brisala je krožnike, jih skrbno razvrščala in ne da se je zavedla, se je smehljala, a obenem so ji polzele po licih solze —

O, da ni več imela mamice!

Zunaj je nekdo zažvižgal. «Kaj jočem? — Preneumno!» in s hrbtom leveje je Eva brž otrla solze. Fridel se je bil vrnil. Stane ni bil prišel pod bukev. Kje neki tiči? «Ne, tu ga ni,» je rekla Eva, «ni ga več.»

In zopet je segla po skledah in kozarcih in uredila mizo, kakor se spodobi.

Solnce pa je poslalo v sobo svoje žarke in budilo v ugodni harmoniji stekla, platna, rož in porcelana, v topli temini Evinih oči, v žametu njene rjavkaste polti, v prelivajočih se valovih njenih lepih las nepredvidene reflekske —

(Dalje prih.)

Materi. (Ivan Zorec.)

O Bog, kako naj mi besede gredo, da bi tudi povedale, kar mi vedo že vse življenje? — kako naj se užgo, da bi najnežneje, najzvišenejo pesem pele na vse srce in najmočnejše gorele iz duše moje —? Kako —?

Ali moram še prižigati tam, kjer že in še v plamen gori presveti ogenj najbolj svete ljubezni —?

Anti moram, moram, ljubezen moja največja, najlepša, ki si življenje mi dala in vse in ki se mi je po besedah velikega Napoleona le Tebi zahvaliti za vse, kar sem in kar znam —! Moram —!

Resnično. Kadar se mi čustva grejejo ob mislih in željah, ki se pno do samih nebes in ki gredo po osrčju zemlje in brezdnu duše, — kadar mi besede pojo v obiskovanju najslajih spominov in vro v presanjano, prehitro ubeglo ubogo mladost, mi je, kakor da še slonim ob Vaših zmučenih kolenih, o sirotna mati moja, še drhtim v povestih, ki mi jih pleto Vaša sladka usta, in še živim sto življenj v svetosti materinske Vaše besede...

In mi po tej prvi ljubezni iz vse duše pobožno živi ljubezen do slovenske zemlje, do tebe, o Temeniška dolina...!

Te ljubezni ste me naučili Vi, učili prvi in najlepše!

Iz grude, ki so jo posvetile srage Vašega trudnega znoja, mi brsté, klijó in cveto poganjki misli in vse delavnosti moje; in če kdaj znam kakovo pohlevno misel svojo povedati z Vašimi besedami, o najbolja učiteljica, ljuba mati moja, — vem, da mi cvetoči poganjki rodé najbolj plemeniti sad, znaneč rojstvo iz Vas in življenje za Vas, o mati...

O, tačas sem najbolj Vaš otrok, o mati, tačas sem res pravi sin domače zemlje slovenske...

Po Vas in zaradi Vas naj mogota nebeškega blagoslova lije nanjo, da se pravično izpolni sveta beseda. —

Vesoljni svet je začel gojiti genljiv kult ljubezni do matere.

Tudi Slovenija je že dan ali dva posvetila časti in slavi slovenske matere — slovenska beseda še nikoli ni bila posvečena z lepšim praznikom, še nikoli.

A jaz sem se spominjal Vas, o mati, in mater vsega sveta in njih bolečin, ki so jih trpele, ko so jim sinovi krvaveli in mrli po daljnih bojiščih.

In vendar. Medtem ko se je tuji materi paralo srce, je vsaj vedela, da domovini daje sina svojega, kakor ga je z navdušenjem dajala junaška mati v stari Sparti; slovenska mati pa je zoper vso vero, upanje in ljubezen morala na žrtvenik polagati svoje otroke, čeprav je vedela, da bodo na tujem mrli za tuje...

Tudi Vi, mama, ste umirali sto in sto smrti, ko je pala na Vaše ubogo srce strašna vest, da Vam je daljna gališka zemlja vzela najmlajega sina — in ste prežokali brezsane noči, ko je Bog k Sebi jemal najstarjega, ki se je izpulil iz rodne zemlje in ki zdaj ubog in nadložen joka po Vas in po njej...

* * *

Petero nas je bilo ptičkov v gnezdu. In kje smo zdaj, — kje? Kam se je razlezlo naše gnezdo, ki ste nad njim kakor ptica starka budno čuli in nas učili?

«Otroci, radi se imejte, nikoli več vam ne bo tako lepo in dobro, kakor vam je zdaj...! A gorje si ga vam bo, ko se boste izpeljali iz gnezda...! Tačas boste hrepeneli po sedanjosti in se je boste s solzami milo spominjali...!»

S solzami se spominjam gnezda in ptice starke, ki ga je s kreljuti in kremplji branila, s krujo in srcem ljubila, ljubila...

O mama...!

Mrtva mati. (Gustav Sirniša.)

*Rad tedaj bi ji v oči pogledal,
ko oko se ji je v strop zazrlo —
v beli zastor med življenjem — smrtjo,
predno je umrlo.
Kaj ljubeči bi pogled povedal?*

*Našel mrtvo sem, ko iz daljine
sem prihitel v njen objem, spomine
duša je prižigala krog nje;
kakor rožna zora so plamteli,
v moje mlade dni blesteli*

Pa oblak gorja zakril je zoro,
lice matere je sijalo;
senca črtala dve novi je zarezi
okrog ust, ki sta ob smrti se spojili:
življenje — večnost, dve poti sta se združili.

Ko o polnoči sem sam bil ž njo,
z mamico mrtvo,
sem s solzami težkimi govoril,
ona — z molkom, ki je bil še težji —
iz oči razprtih le
sta sijali vame mir in odpuščanje.

Kako sem te ljubil, zakaj trda pest
usode je naju ločila;
smrt tebe objela, mene bolest,
da je mejnik med nama gomila?

Le o polnoči včasih se duri odpro,
ko mesečina se v sobo razliva,
v blesteči zastor sanj se preliva,
ki ga odgrneš z belo roko:

Skoz okno jablan smaragdni svoj prah
prši ti po sivih laseh;
ko trepečem radosti, saj me je strah, —
žar večnosti sije ti v milih očeh.

Spregovoriš, o mamica, spet
otrok postane tvoj sin;
a v tvoji besedi mu je razodet
slaj vesoljnih daljin.

Srečen posluša, s tabo želi,
polglasno s teboj kramolja
in v smaragdno jablan pod oknom strmi,
med listi zlati sad trepeta.

Ponudiš mu ga s prosojno roko:
«Okusi ovočje mojih doznanj,
vživaj ga kratek hip samo
teh tvojih skrivnostnih sanj!»

Povžijem jabolko, zakoprnim:
«O, mati, daj mi še sad!»
roke iztezam, se prebudim,
ob oknu stoječ gledam v mračni prepad

Njen obraz. (Iva Breščakova.)

V široki, bleščeči ulici, kjer se v noči pretaka gost soj tisočero luči, koder hiti mimo tisto nemirno življenje mesta, tam v nekem oknu, tako polnem čiste svetlobe kakor ob samem belem dnevu, sem videla sinoči njen obraz in njene roke...

V žilast, gost les je bil vrezan, čisto tak kakor ga poznam: lica vsekriž gosto narezana, tanke in suhe ustnice, mirne, tihe, globoko udrte oči. Videla sem njene roke; kakor žive, drobne, trudne, do kraja izdelane roke...

To so mati Lenartova!

Zatisnila sem oči: tista svetloba tam v oknu me je bolela.

Mater Lenartovo bi rada srečala pod večer tam gori doma; tam gori, kjer je rosni in lepi mir polja podoben njenemu tihemu trpljenju. V mraku bi mi prišla ona naproti po stezi (kakor takrat), nič bi mi ne rekla, samo svoje žuljave, trudne roke bi položila na moje šibke dlani in jaz bi čutila vso njeno lepo, veliko in trpečo dušo...

* * *

V Lenartovi hiši sta se nekdaj bahali mladost in zdravje. Tista lepa, velika mladost, ki poje iz cele duše, ki bi rada ves svet objela in se povsod razlila. Bili so trije: France, Lojze in Tone.

Mati Lenartova je bila takrat v život še mlada, v lice sveža; gledala je veselo, kakor da bi nosila v očeh vso veliko in svetlo pomlad svojih otrok.

Tako je bilo pri Lenartovih do vojne.

Vse ono težko in veliko, v prvih trenotkih nepojmljivo, je prišlo tiho in mirno, kakor skozi temno noč.

Iz vasi je odhajala prva zrela mladost; z njo je odšel France.

Lenartovka ga je spremila do postaje. Slišala je veselo pesem mladeničev, vmes Francetovo razposajeno besedo in njegov hrupni smeh; ali čisto dobro je čutila, kako leži pod tisto veselo pesmijo, pod razposajeno besedo in hrupnim smehom mrzla in težka senca...

Še na vsej svoji duši je čutila tisto senco in za en sam trenotek jo je skušala odmakniti: skozi svetle solze se je nasmehnila Francetu, dvignila se je prav na prste, da jo je on poljubil na čelo, in rekla mu je, da je vse res, ko ji je on zagotavljal, da se kmalu povrne: »Mati, prav tako bo, kakor pravijo: en mesec ali dva ostanemo, pa nas pošljejo nazaj! Kmalu se vrnem!«

Ponovila je kakor sama sebi: »Kmalu se vrneš, France!«

Ali tiha in mrzla senca je rekla: »Nikoli več!«

Postal je bil pri oknu kupeja; takrat jo je videl spodaj, zdela se mu je majhna, zdela se mu je otrok — in nikoli še se mu ni tako zasmilila. Nekaj čudnega se mu je zgenilo v srcu; hotel ji je še reči: »Kmalu, mati!« ali vlak se je premaknil, voz je butnil ob voz; ropot stroja je ubil njegovo besedo in mu venomer ponavljal: »Nikoli več! Nikoli več!«

* * *

Že čez mesec dni so ji pisali, da ga ni več. Ostal je tam daleč, bogve kje — med tisočerimi — — tiho, kakor da bi luč upihnil...

Ko so ji povedali, je klecnila ob ognjišču na kolena.

Lojze jo je našel pod večer in jo dvignil kakor otroka. Ob luči se je ustrašil njenega obraza, ustrašil se je nje same: bil je en sam dan in bilo je, kakor da je šla mimo dolga vrsta let... Hodila je okoli tiho kakor senca...

Ko je odhajal drugi, Lojze, ga je spremila: vdana in mirna.

On se je kazal veselega, glas pa mu je bil pretrgan kakor v joku.

Na pol pota se je ustavil: «Vi mati, pojdete sedaj domov; do postaje pridem že sam!» Ubogala ga je kakor otrok; dvignila se je na prste (kakor takrat), da jo je poljubil na čelo. «Zbogom, Lojze!... in piši!» je ukazala tiho.

On jo je hotel pogledati veselo: «Zbogom, mati!» Hotel je dostaviti še mehko, toplo besedo, toda zgrabilo ga je v grlu in le ozrl se je nanjo...

Ona se je vrnila tiha in vdana.

Čakala je na njegovo pismo, ki ni nikoli došlo. —

* * *

Ko so prišli domov, kar jih je še ostalo, betezni, v telo in v dušo trudni, so ji mirno povedali o Lojzetu: da ga ni več, da je ostal tam kakor France.

Ona je poslušala; mirna in tiha — — — nič ni govorila, le njeno telo je postalo od tistega dne bolj sključeno in obraz ji je upadel, kakor da bi ji bilo šestdeset let.

* * *

Mirno in tiho je poslušala tudi Toneta, ko ji je pod večer nekega dne povedal, da odpotuje z drugimi na Nemško v rudnike. Ker so se ji vedno oči solzile, je komaj kakor skozi motno steklo razločila njegov obraz. Čutila je, da je vse resnica, kar ji je on govoril; čutila je, da je v vsem njegovem glasu ono veselo, otroško prepričanje o sreči, ki ga čaka v svetu, o bogastvu, ki ga pripravi... zanjo, za mater, in zase...

Ugledala je v tistem trenutku pred seboj one, ki so šli in se niso vrnili več, in zbala se je. Komaj slišno mu je izpovedala to svojo bojazen; prosila ga je, da naj ostane. V njem pa je bilo mlado hrepenenje, bila je tista močna volja, katero le najvišja moč zlomi. «Zakaj bi se bali, mati? Pisal bom in vrnil se bom...!»

Ni mu odgovorila. —

Zakaj bi se bala? Čemu bi se upirala?

Hodil bo po svoji poti, ene same stopinje ne bo zgrešil — — — še z zavezanimi očmi bi hodil po svoji cesti in prišel bo, kakor mu je zapisano...

* * *

Takrat, ko jo je zadnji ostavil, je Lenartovka prišla k meni. Sedla mi je nasproti, pri mizi, in jaz sem videla v njenih očeh življenje. Prinesla je Tonetovo pismo.

«Nobeden ni pisal; ne France, ne Lojze; Tone piše in vrnil se bo!»

Brala sem ji in vsaka njegova beseda je bila zanjo kakor lep, velik žarek solнца. Iz mrtvih črk je stopalo polagoma življenje, ki ga je on, Tone, živel tam v tujini; stopil je on sam: videla ga je pred seboj v zdravju, polnega mladega, močnega upanja, in na njenem obrazu se je zasvetila radost.

Vsako njegovo pismo je bila zanjo kal novega življenja...

Ko je bila zadnjič pri meni, je bilo menda že pozno v zimi.

Tone ji je pisal, da jo obišče, da se povrne.

Ona je sedela ob peči in na njenem obrazu je stalo svetlo upanje...

* * *

Tam v začetku jeseni sem šla domov. Hotela sem k materi Lenartovki, da jo pozdravim, da pozdravim Toneta.

Na vasi so mi povedali, da je čisto sama; povedali so mi, da je ostal z doma za vedno. — V rudniku, kjer so delali, je plin zadušil nekaj delavcev; on, Tone, je ostal med njimi...

Šla sem mimo njene hiše, da jo vidim, njo, Lenartovko — samo.

Nisem je našla.

Ko sem stopila na klanec za vasjo, sem jo ugledala. Bila je še daleč, ali spoznala sem jo. Na glavi je nosila butaro drv; ko mi je prišla čisto blizu, se je ustavila. Odložila je breme na zid ob klancu. Nič ni rekla, samo svoje žuljave, trudne roke je položila na moje šibke dlani — — —

Gledala sem njeno majhno, sključeno telo, njen upadli, z ohlapno, nagubano kožo pokriti obraz, njene globoko udrte oči — — in bila sem tiho.

Kaj naj bi rekla jaz materi Lenartovki?

Ko je bil mrak že gost in tih, je ona dvignila breme z zidu in si ga naložila na glavo. Ostavila me je; odšla je po klancu.

Gledala sem za njo in videla sem, kako se je breme na njeni glavi širilo, raslo; postajalo je neizmerno: strnilo se je z vsem temnim mrakom, ki je ždel nad dolino; strnilo se je s hribom, z goro, ki je stala okolu velika in mrzla; strnilo se je z vso neskončno težo, ki leži nad vso Zemljo... in pod tem bremenom, majhna, šibka in vdana je stopala Ona, Mati...

Narodna. (Poldi Leskovčeva.)

*Na njeni kraj gozda fant orje
in pesem si žvižga vesel.*

*Ljubezen je v duši ostala,
za klobukom duhti rožmarin.*

*Kaj ne bi bil židane volje!
Sinoči je k ljubici šel — — —*

*V dolinci pa očka hčer krega
in mamca se jezno drži...*

*Ljubezen mu dekle je dala
in šopek zelen za spomin.*

*Pod oknom pohojena travca
in dekle ima solzne oči —*

Tujca. (Anica.)

*Včeraj še, še danes v rani zarji
je moja pesem zadrhtela k Tebi.
V rosi so gorele Tvoje zvezde.
Tvoje tihe in globoke zvezde.*

*Danes zjutraj si mi bil še blizu.
Bliže kakor pesem moje duše,
bliže kakor nežna struna moje pesmi,
bliže kakor sama slutnja tiste strune.*

*Danes zjutraj si mi bil še brat
in brata je iskala moja sreča.
Moja svetla in razkošna sreča —*
— — — — —

*Trave so poslednjo rosno kapljico popile.
Tvoje zvezde blesk so izgubile
in zakričala bi v svet v bolesi:
kot tujca sva se srečala na cesti.*

Trepetajoča luč. (Milena Mohoričeva.)

Plesala bi — —

Vabeči glasovi godbe kličejo plesu. Chopinova poslednja mazurka je. Težka, kakor je edino misel na smrt. — — — Zdi se mi, da se je nagnila luč na obzorju in je pokrila tema zemljo — — —

Bliže in bliže prihaja godba, v srcu se je zlila z mojo žalostjo — — —
Glejte, tam zadaj žare zublji nove zarje — — — in vendar...

Plešem. Jaz plešem v tej grozni noči naših dni. Telo se udaja ritmu poslednje mazurke, roke valove v njenih hrepenečih akordih v praznoto. Saj ni rešitve, v brezupnost strme oči — — —

Tam daleč gleda name dvoje nevernih oči. Žge me njih pogled in boli... Tako majhna sem in tako slabotna v tej uri. Moje roke nimajo več moči, da bi dvignile sklonjeno glavo, moja misel ne več sile, da bi nevero pregnala.

Moje srce umira — —

Tema je v naših strašnih dneh, krvavo rdeči zublji se dvigajo v noč in izginjajo kakor slutnje.

Ni me strah, ne umrla bi od njih — —

A dva neverna zublja gorita tam, in v njih je zame zapisana —
Smrt.

Večerne ure. (Srečko Kosovel.)

Na ulicah je tiho. Na sivih strehah že blešči večer. Nad strehami nebo kakor sinje oko, ko da temni pred večnostjo. Nepojmljiva večnost, brezprostorna, brezčasna, brezkončna. (O, kako čudno zveni ta beseda, kakor resnica, ki je ne moremo dojeti!) In tukaj v sobi človek, mlad študent. — Pesem piše ta mladi študent, pesem čudočudno. Pesem, kako vse ceste držijo v neskončnost, pesem, kako majhne so v primeri s cestami zvezd, kako majhne v primeri z brezzračnimi medprostori gorečih solnc in blestečih zvezd. Pesem, kako veliko je življenje, kako je večno. Kako hrani v sebi zlato in granit in srebrne megle. Kako zaživijo tajne skulpture — pesem o večnem izpreminjanju oblik, o večnem izpreminjanju lepote. Kajti ena sama lepota je — živeti, biti granit in zlato in srebrna megla.

Pesem piše ta mladi študent. Pesem človeka. Granit, zlato in srebrna megla — vse to je v njem. On sam je zrcalo neizmerne in nepojmljive lepote. Hodi, in je zrcalo nepoznane bodočnosti. Hodi, in njegova pot vodi v neskončnost.

Pesem piše ta mladi študent. Pesem devojki. Tam za gorami zelenimi. Ah, kaj bi sanjal še dolgo? On piše pesem veselo in mlado.

* * *

Večerni, zlati soj odseva v licih mladega študenta. Odložil je pismo in pesem in ne piše več. Samo strmi za večernim oblakom, ki plava nad goro zasenčeno.

Večer je tih . . . (Radivoj Rehar.)

*Večer je tih in ti sediš
na moji desni in molčiš,
s pogledom tožnim uprašujoč,
zakaj ne ljubim kot nekoč
več z žarom vroče te strasti,
zakaj več vse mi nisi ti?*

*Pred té bi na kolena pal
in rad bi ti odgovor dal,
odkril ti vso srca bridkost,
razgalil svojo ti skrivnost,
samô če vedel bi, zakaj
ne ljubim več te kot nekdanj.*

*Ugásnil v srcu je požar,
utihnil je strasti vihar,
osul se cvet je tistih dni,
ki bili so — in več jih ni,
in glej, po njih mi prav tako
kot tebi je, še bolj hudô...*

Duh češke žene med vojno. (Dr. I. Lah.)

(«Duch české ženy za valky».)

«Ženski obzor», revija čeških žen, ki obhaja letos že svojo petindvajsetletnico, je izdal ob desetletnici češkoslovaške narodne svobode krasno knjigo, ki bo ob enem najlepši spomenik trpeče češke žene in matere, boreče se za svoj narod in narod, v boju proti tuji državi in tujemu narodu ob času svetovne vojne. Knjiga obsega 112 str. velikega formata in že naslovna stran, ki je izšla tudi kot umetniški plakat, kaže idejno stran njene notranjosti. Črni dvoglavi orel, katerega glavi obdaja rdeča gloriola, se dviga nad ženo-materjo, ki stiska z eno roko v naročju dete, z drugo pa je pripravljena, da s pestjo odbije pohlepni objem avstrijskega dvoglavca, ki že steguje po njenem najdražjem zakladu — otroku. To je tista češka žena, ki se je ves čas svetovne vojne zavedala svoje velike dolžnosti, ko so odšli možje, očetje in sinovi na vojno, da je varovala dom, nadomestila moža v delu, predvsem pa da je vzgajala svoj mladi zarod v domovinski ljubezni in ga varovala pred slabimi vplivi šole in javnosti, da ga je tako pripravila za bodoče čase v samostojni domači državi. Knjigo je uredila urednica «Ženskega obzora», pisateljica Ana Ziegloserova, katere mož je bil interniran skupno z našimi interniranci v Mittergrabernu, in je imela dovolj prilike, da je sama skusila vso krivico nasilja, ki je z njim skušala Avstrija zlomiti češki narodni odpor. Knjiga obsega prispevke 34 žen, pisateljic in javnih delavk, in 10 pisateljev od. kulturnih delavcev, ki so tu podali svoje spomine in misli ob desetletnici bodočim rodovom v opomin. Vsebinsko nam kažejo že podnaslovi: V začetku vojne — V zaledju — Domači odpor — Zagranična borba — Konec vojne — Slutena svoboda — Svoboda je tu — Mirovne smeri. Na čelu zbirke je pesem znanega nacionalnega pesnika Viktorija Dyka «Brez naslova», posvečena junaštvu žen. Zofija Podhorecká podaja v uvodnem članku nekaj pregled, kako se je udeleževala češka žena med vojno doma, v tujini, v mafiji, v narodnih in človekoljubnih društvih, in naštevata imena onih, ki so največ trpele vsled svojega narodnega prepričanja, bodisi da so bili njih možje v ospredju osvobodilnega boja ali pa da so se same izpostavile največji nevarnosti kot «kurirke svobode», ki so prenašale važne vesti iz tujine, da so s tem omogočale zvezo med domovino in raznimi odbori, ki so delovali v Švici, v Parizu, v Londonu in v Ameriki. Koliko je bilo onih «skritih junakinj», ki so prevzele nase vse breme domačega gospodarstva in kljub temu skrbele za vzgojo otrok. In delavske žene, ki so ostale brez sredstev in delale za dva, da so nahranile otroke. Dokler so bile še zaloge, je šlo, a potem, ko je pretil glad? In tu nam znana kulturna in humanitarna sotrudnica Renata Tyrševa lepo pripoveduje o delovanju «Češkega srca». Danes si težko mislimo, kaj je bilo «Češko srce» v tistih sestradanih časih. Žene in matere so začele omagovati; možje in očetje na fronti, a doma čim dalje manj hrane. Treba je bilo po cele dneve in noči stati v «frontah», da si dobil — če je sploh kaj bilo — na svojo nakaznico, kolikor je bilo določeno. Po mestih so stradali in zmrzovali otroci, nastala je nevarnost, da propadejo zdravstveno in moralno, če se nihče ne zavzame za nje. A meščanstvo jim ni moglo pomagati, ker je bilo samo izčrpano. Tu se je oglasilo češko srce; na pobudo nekaterih dam in društev se je osnovala v Pragi javna kuhinja za otroke in češki kmet se je v polni meri zavedel svoje dolžnosti. Od vseh strani so prihajali darovi, tako da je moglo «Češko srce» na daleko razširiti svoje delovanje in je združilo ves narod v en skupen boj za obstoj, kar se prehrane tiče: njegova najvišja naloga je bila, rešiti mladino in stradajoče dijaštvo, da ga ne uniči Dunaj, ki je hotel češke pokrajine sestradati. Renata Tyrševa je stala na čelu tega ple-

menitega dela, ki so ga po češkem vzoru uvedli tudi po naših krajih. Seveda bi bili vsi napori narodnega ženstva zaman, če bi ne bile sodelovale kmetice; zato je zelo lep in zanimiv spomin A. Černetove-Slukove, ki pripoveduje o «mlinarici iz Štampaha»; to je bila priprosta žena, a kot mlinarica se je zavedala, koliko dobrot lahko stori — in ona je delila povsod, kjer je bilo potreba; njen mlin je postal prava božja pot, kjer so bili deležni dobrot vsi, ki so prihajali tja s poštenim narodnim srcem, Res «mlinarica iz Štampaha» ni bila edina, veliki češki mlinci so mnogo darovali za «Češko srce», a v teh težkih časih so mnogi izrabljali bedo naroda — zato je prav, da se ohrani spomin preprosti ženi, ki je dala vse, kar je imela, da reši mladino po mestih pred propadanjem. Vemo, da bi se tudi iz naših krajev dali v teh časih zbrati zanimivi spomini...

Odveč bi bilo naštevati vse, kar je lepega v tej knjigi. Svetovna vojna nam je po desetih letih miru vir trpkih a tudi sladkih spominov in češka žena je opravičena, da si piše knjigo: veliko je bilo njeno trpljenje — toda ogromno je bilo tudi njeno delo žrtvovanja in ljubezni, ki je vodilo do zmage. Vsi narodi postavljajo spomenike junakinjam, ki so se žrtvovale za domovino — toda poleg tistih znanih junakinj, med katerimi so nekatere celo padle pod streli, je tudi «neznana junakinja» — žena sploh, pri vseh narodih, pri vseh državah — a pri češki ženi je bilo trpljenje tem večje, ker se je zavedala, da se njeni sinovi na fronti ne bore za lastno domovino, da morajo služiti v tujih službah in se boriti proti osvobodilcem, ob enem pa skuša ista država doma zatreti mladi zarod, da oslabi narodno silo in si jo uklone za bodočnost. Oboje zlo je skušala premagati češka žena s tem, da je naročala svojim sinovom, naj ne more nikogar in naj se ne bore proti svojim bratom, doma pa je s podvojenimi silami delala in vzgajala mladi rod v odporu proti tujstvu in v sveti veri do zmage v svobodo.

Oboje se ji je posrečilo in današnja samostojna češkoslovaška republika je opravičeno priznala veliko zaslugu češke žene za narodno svobodo. Zasluga njihove narodne zavesti je bila, da so njih močje in sinovi napolnili češke legije v vseh zavezniških državah in se bili proti lastni državi, da so pripomogli k zmagi svobode, in zasluga njihovega visokega pojmovanja o dolžnosti in poslanstvu žene-matere v narodu je bila, da so doma rešile mladi zarod in vkljub preganjanju delovale povsod, kjer je bila potrebna njihova pomoč, pri narodnem delu. Ta lepa knjiga je samo mal spomenik njihovega velikega dela, ki mu je bil edini cilj: svoboda in rešitev naroda.

Slika za sliko se vrsti pred našimi očmi. Pretresljiv je prizor, ko vidimo ženedelavke, ki morajo kot sužnje delati v vojnih tovarnah in pripravljati morilno orožje proti lastnemu narodu, a zopet se nam pokaže junakinja, ki kljubuje vsemu in vsem in rešuje, kar se da rešiti.

Zadnji del knjige ima — kakor več drugih člankov — pacifistične misli. Gotovo so ravno žene-matere poklicane, da goje misel svetovnega miru. To je tudi danes duh češke žene. Toda med vojno je mogel voditi do zmage in svobode samo duh, ki odseva iz te knjige. Zato bo to lep spomin preteklosti za bodočnost.

Mladi deklici. (Ksaver Meško.)

*Saj tvoje oči so molitev,
in tvoje besede so spev;
vseh slabih misli krotitev
najsilnejša tvoj je usmev.*

*Odmrl sem nizkosti človeški
od tvoje miline prevzet,
kot bil bi že v hiši nebeški,
ob tebi ves čist sem in svet.*

Težke ure. (Gizela Majeva.)

Ko sem si želela nekekega dne solčnih žarkov in svojim mislim urico oddiha, sem legla v mehko travo. Samote in tišine nisem vživala dolgo. Približali sta se dve gospé, zatopljeni v pomenek. Po resnem in otožnem obrazu mlajše gospé sodeč, je bil njiju razgovor neprijeten. Ko sta stopali mimo mene, se je izvilo iz ust otožne sprehajalke: «Da, življenje bi bilo lepo, ko bi nam zlobni ljudje ne povzročali težkih ur.»

Ta stavek me je stresel in prebudil iz oмотičnih brezskrbnih sanj. Zrla sem zopet v realnost, v življenje.

Ali so ljudje res zlobni? Čemu nam grenijo življenje in zakaj so zlobni?

Ta vprašanja so me vznemirjala, rada bi se jim bila ognila, a nisem mogla. Odgovarjalo jim je srce. Odgovarjal je razum. Mogoče je prav, da zapišem vsaj tiste misli, ki niso zbežale v neznano.

Res je, da doživlja sleherni človek prej ali slej težke ure, težke in tako usodopolne ne, da mu zapuščajo v duši čudno sled; še posebno, ako ga mečejo iz doživetja v doživetje in mu celo spremenijo življensko smernico.

Kdo zakrivi te težke ure? Kdo nagrmadi pred življensko pot posameznika neprenehne mejnike? Kdo trže srca v idealni ljubezni in jih zopet razdvaja? In kdo ukrade materi sina, ki jo je podpiral?

Največkrat človek niti ne pojmi vzroka bridkih ur in težkih udarcev. Vzroke išče, a jih ne more izluščiti. Čuti le, da vodi njegovo usodo višja neznana sila, ki vpliva nanj tako močno, da se ne more ubraniti niti bridkemu doživetju niti zlim posledicam. Te mu črpajo telesne in duševne moči in ga ovijajo v trenutno šibkost, toda izpiti mora namenjeni kelih s trpko vsebino do dna. Šele po prestanem doživetju, po prestanem trpljenju zbere človek svoje sile in težki doživljaji izginejo polagoma v pozabnost.

Take težke ure, ki jih nalaga človeku poedincu višja moč, katere izvora ne moremo pojmiti z razumom, pač pa s čustvi, so neizogibne.

Gotovo pa je: ako prenaša človek težke usodne udarce mirno, z dostojanstvom, tedaj pridobi na življenski preizkušnji.

Res je tudi, da si povzročajo ljudje težke ure sami, po lastni krivdi in si tudi drug drugemu grenijo življenje hoté, in tudi nevedé. Nepopisno je gorje, ki tlači človeštvo dan za dnem, uro za uro, in sicer tisto gorje, ki ga ne narekuje nevidna vsevladajoča moč, pač pa ga povzročuje človeška volja, volja poedincev.

Ni potrebno, da sežem s svojo mislijo dalje, ako hočem potrditi besedam: Zlobni ljudje nam povzročajo težke ure.

Poglejmo v vsakdanje življenje!

Gospa sodnikova si je kupila lep nov klobuk. Sreča jo žena trgovca N., prijazno pozdravi in pohvali nov klobuk. Toda v njenem srcu se zbudi nevoščljivost; želi si še lepši klobuk. Vidi prijateljico in že obrekuje sodni-

kovo, kolikor ji le dovoli njena govorniška zmožnost. Nizkotno mišljenje in njena zavist, izvirajoča iz srčne pokvarjenosti, ji ne dovoli, da bi govorila lepo o sodnikovi, kaj da bi pohvalila celo njen klobuk.

In tudi: sodnikova si lahko privošči lepe toalete; ponosna je na vse, kar ima. Zdi se ji, da ni njej enake in da je več vredna kot njene znanke, zato odzdravi uradnikovi ženi z izrazom, ki pravi: saj si le uboga uradnikova žena, le prikloni se mi.

Napuh te gospé je izražen v vsaki njeni kretnji. Uradnikova žena, ki je sicer starejša, se klanja, seveda, ker se boji intrig in posledic.

Tretji primer: Mlada služkinja je prezrla pri pometanju v kotu za pečjo nekaj smeti. Gospa se vrne s sprehoda, opazi smeti, se vsled tega razkači in ozmerja služkinjo; pri tem se izlije iz njenih nežnih ust vrsta nelepkih priimkov, ki postavijo v slabo luč le gospodinjo. Jeza in surovost bruha iz nje, ker ne zna brzdati svoje nravi. Tisti hip se je postarala kljub šminki za deset let. Služkinja je nemo in žalostno povescila glavo, pomela smeti, si zapomnila izbruh jeze ter sklenila v srcu, da bo drugič previdnejša; pri tem pa je premišljevala svojo nemilo usodo.

Minka iz L. ima lepega, pridnega ženina. Njena tovarišica jo ima sicer rada, saj je nevesta ljubeznivo dekle, a zavist, ki gloda v njenem srcu, jo zelo muči. Ženinu prihajajo anonimna pisma, v katerih je zavistna tovarišica zbrala vsemogoče laži zoper nevesto. Rada bi razdrila zaroko, a na njeno veliko jezo se ji ni posrečilo. Bridke ure, ki jih je hotela povzročiti nevesti, so obiskale njo. Zavist je gledala dalje in škodovala njej sami.

Dve sestri si ne privoščita prijazne besede, nagajata si, kjer je le prilika. Ob najmanjšem povodu švigajo strele iz oči in usta bruhajo nizkotne priimke, ko da bi sestri stavili, katera se v surovosti bolj izkaže. Starejša je nevoščljiva mlajši radi lepote, kar ji da pogostokrat čutiti. Užaljena sestra plača seveda vsako neprijaznost. «Zob za zob», to je geslo, ob katerem se brusi duhovitost obeh. In posledica obojestranske ljubeznivosti? V obrazu so ostre poteze, ki izdajajo hudoben značaj, v lepih očeh je izraz pokvarjenega, brezčutnega srca. —

Takih, enakih in še hujših dogodkov iz življenja, ki kažejo posameznike v grdi luči, bi lahko zbrala ze celo knjigo. Ljudje se sami niti ne zavedajo, kako se ob navidezno prav malenkostnih prilikah razgalijo do dna. Drug drugemu povzročajo bolesti — težke ure — ker so tako navajeni.

In vendar niso vsi ti bojovníki, ki mučijo sebe in druge, niti vedno zlobni. Manjka jim nekaj, česar niso bili deležni ne v zgodnji mladosti in niso imeli prilike niti pozneje, da bi si prisvojili. Manjka jim vpogled v lastno bistvo, manjka jim boj in zmaga nad samim seboj, manjka jim plemenitost srca.

Plemenitost srca je bogastvo, ki si ga lahko prisvoji sleherni človek. Živeti v slogi in zadovoljstvu s seboj in z vsemi zemljani, je umetnost, ki jo narekuje le srčna kultura.

In vendar si večina ljudi ni na jasnem, kaj je pravzaprav kultura srca. Saj si povzročajo medsebojno bridke ure le vsled tega, ker niso bili tako srečni, da bi jim bilo podeljeno že ob rojstvu spoznanje: ne stori bližnjemu tega, kar nočeš, da drugi tebi storiijo. Podedovana sebična nprav pa jim niti ne dovoli, da bi se poglobili v nauke te kulture.

So pa tudi taki ljudje med nami, ki vedo, kaj je srčna kultura, prav natančno in vendar razodeva njih obnašanje nasprotno. Nimajo pač v sebi dovolj moči, da bi sledili vsem zahtevam te kulture, čeravno hočejo veljati za izobražene. Njih izobrazba je enostranska.

Ne smemo se čuditi kmetici ali delavki, ki ni imela nikdar v roki poučne knjige in sploh ne ve, kaj je srčna kultura, če se ne zna brzdati v trenutkih, ko zavladajo v njej neukrotljivi duhovi. Ako ne spoznava svoje šibkosti ter zvrča vso težo lastne krivde na tuja ramena, dela to le zato, ker ne pozna tajne govornice človeškega srca, ker ni plemenita.

Če pa nešolana ženica pokaže v trenutkih, ki so tako neznatni, a pomembni, in črtajo značaj posameznika, srčno kulturo, dela to instinktivno, brez zunanjega nagiba. Ona je to krepost podedovala. Njena srčna plemenitost ji je bila dodeljena že ob rojstvu.

Nerazumljivi so le ljudje, od katerih pričakuješ srčne kulture, ki naj bi si jo pridobili s splošno kulturo, a so srčno prazni in brez notranje vrednosti, podobni lupini brez jedra, kar pokažejo ob vsaki priliki.

Ti hlapci lastne šibkosti in nekulture so tem nevarnejši, čim razvitejši je njih intelekt. Radi njihove neplemenitosti trpi posameznik in trpi človeštvo. Nevarni in neprijetni so pa tudi neizbraženci s zakrknjenim srcem. Mnogo gorja in mnogo solz so že povzročili in bodo še povzročili, dokler ne prenehajo ti nesrečniki roditi in se množiti.

Človeštvo potrebuje plemenitih duš in kulturnih src, ki niso zmožne greniti življenja ne sebi ne drugim.

Vseh sanj si sanja bil nekoč . . . (Maksa Samsova.)

<i>Vseh sanj si sanja bil nekoč,</i>	<i>Veš, takrat bilo res tako</i>
<i>vseh misli misel prva;</i>	<i>je v srcu zapuščenem,</i>
<i>pa bilo mimo je gredoč</i>	<i>da bolj težko in bolj grenko</i>
<i>zate, kaj mar ti zame...</i>	<i>pač moglo bi ne biti.</i>

*A kaj si meni ti sedaj,
ko čas zaprl je rano?
Spomin le redko spe nazaj,
vse daleč je za mano.*

Ti in jaz. (Radivoj Rehar.)

*O, večernih ur molčanje,
ko si vsa se, vsa mi dala,
da sva bila v slasti vztrepetala
in sva bila srečna, srečna;*

I.

*da sedaj sva kakor sveča
in ko stenj, nje stenj goreči,
ki ju staplja plameneči
zubelj najine ljubezni!*

II.

*Ti in jaz! — O, daj mi rôke,
bele rôke, ustne rdeče,
lica in oči plamteče
in srcé mi svoje daj!*

*Ti in jaz sva eno, eno:
združilo src hrepenenje
v eno naju je življenje,
v eno samo je celoto.*

III.

*Prepletano je med nama,
s tisoč nitkami pretkano,
s tisoč sponami obdano —
tisoč želj in tisoč sanj.*

*Če raztrgaš te vezi,
ki jih je ljubezen stkala,
se na vsaki prikazala
kaplja srčne bo krvi.*

Naša drama (Milena Mohoričeva.)

Otvoritvena predstava letošnje sezi je bila Shakespearjeva ljubezenska tragedija »Romeo in Julija« v režiji prof. Šesta. Tradicija v naši drami je takšna, da Shakespearja vprizarja in pripravlja vedno on in brez dvoma si je tudi na podlagi njega ustvaril režisersko ime, ki ga ima danes v javnosti. Vendar je bila kljub njegovemu improvizacijskemu načinu tragedija skoro »nerežirana«, predvsem z ozirom na nosilca glavne vloge. Režiserjevo delo brez dvoma je, da vodi igralca, njegova sveta dolžnost pa je, da vodi mladega igralca, da ga vzame predvsem v temeljit študij glasovne dinamike — skrbeti mora za to, da pri predstavah dveh ali treh let pod njegovim vodstvom ne izgubi glasu. Dasi so bile skoro vse vloge, vsaka zase sijajno izdelane, so bile vendarle posamezni neubrani fragmenti. Naši igralci so tekom zadnjih let zrasi v zbor, na katerega smo lahko ponosni. A ta prvi večer je poleg Šaričeve odnesla prvenstvo krasna kreacija dojilje gospe Medvedove. Bil je to vzor vloge, izdelan do zadnje glasovne nijanse, do zadnje najmanjše kretnje. — Drugi večer je bil Cankarjev: »Pohujšanje« v novi formi. Vprašanje je, če je uprav Cankar najprimernejši objekt za eksperimentiranje, in če je možno delo, v katerem se prepleta fini satirično bolesten motiv (tat, razbojnik, umetnik in kontrabandar) in fantastično zasanjani element (Jacinta) pojmovati kot grotesko. — Tudi ta režiser ni niveliral glasovnih elementov (ženski glasovi in Peter). Kričanje v taki obliki je neokusno in naj bi igrali stokrat grotesko. Vloge so bile več ali manj povprečne in s tem je iznenadil predvsem g. Kralj. Zlodej je bil njegova najbolj ponesrečena vloga; notranje neprepričevalna, gladko artistična, zunanje pa konvencionalna. Za g. Skrbinška je bila priprava dela v tej obliki morda zanimiva, a trditve, da je našlo »Pohujšanje« primernejšo interpretacijo, bi bila neiskrena. — Umrlega pesnika Klabunda je Ciril Debevc predstavil s »Krogom s kredom«. Pokazal je s svojimi dosedanjimi režijami — Calderon,

Meterlink, Klabund — fin umetnostni čut z izbiro oderskih del široko in globoko znanje. Njegove režije so zasnovane enotno, polno, izdelane so do najmanjše podrobnosti, zunanje in notranje. Tako je bila ta nežna oderska pesnitev na našem odru, s krasno interpretirano in podano Hai-taug gospe Šaričeve in s figurami vseh ostalih igralcev časten večer naše drame — česar o četrti premijeri »Kukuli« (Jager-Schmidt) ni možno trditi. Gospa Nablocka je na našem odru že često dokazala svoje velike zmožnosti (Nastasja Filipovna) v nekoliko vrednejših vlogah. Nerazumljivo je, kako je možno, da tak oderski »šund« sploh kdo vprižarja in prevaja; še neumljivejša pa je, da ga naša uprava jemlje na repertoar in da se prvi režiser ukvarja z neokusnostmi, kakršna je ta. Pri nas je vedno tako — čim se kdo povzpne do renomeja, sme počenjati brez ugovora, kar hoče. Trpe pa pri tem na eni strani igralci, ki so prisiljeni, da se umetniško prostituirajo, še bolj pa trpi estetska kultura publike, ki bi pač morala biti najvišji postulat vsake uprave in kulturne institucije, kakršna je — slovensko narodno gledališče.

* * *

Spominjam se — v peti šoli sem prvič čitala »Lepo Vido«. Bilo mi je, ko da se je utrnilo v njej nekaj silnega, daljnega, pekočega. Kakor opoj je bila zame, neugnan in razbrzdán, kakor vroč odsev južnega solnca, kakor kristalna prizma, v kateri se shajajo skrivnosti srebrne mesečine.

Kdo si? Lepa Vida, kakšen je tvoj obraz, kakšen soj tvojih oči? Je kje človek, ki bi te poznal in doživel vso, ki bi zaživel s teboj? Kdo si? — Vprašanje za vprašanjem mi je vstajalo; odgovora nanj ni bilo. Danes ga slutim.

Demon je, ki je silnejši od nas vseh, ki je večni, kakor je večna lepota. Človek vseh časov koprne za njim, sanja o njem ves kratki trenotek svojega življenja. Sfinga je, ki je neskončno mirna in jasna sama v sebi; v vsaki duši, ki se ji približa, želi ugledati odsev svojega božanstva, v vsakem srčnem utripu začaranca hrepeni po sebi. Največja, najsijajnejša in najčudovitejša Hetera vseh časov je. Kdor jo uzre, je bolan od njene lepote, v njegovem trpljenju ljubi sebe in ga poljublja — vse samo za hip, da beži dalje, dalje v neskončnost za svojo senco. Kogar se je dotaknil žarek njenih oči, kraljevsko dostojanstvo njenih gest, divji ritem njenega srca, je ne pozabi nikdar več. Skrivnostna je, opojna in grenka kakor noč.

Rekli so, da bomo ugledali Lepo Vido. Pa so nas povabili na monotono Jerimijado, ob kateri bi človek zaspal. Sam Bog vedi, zakaj pri nas ob misli na Cankarja in hrepenenje jamramo?

* * *

Betlehemska legenda je delo, napisano brez estetske ambicije, tako nekako priložnostno. Sredotočje in gibalna sila mu je figura Herodova, ki bi edina zamogla rešiti delo poleg Židove. Delo in njega celotno obliko in zadržaj bi mogli nazvati racionalistično sentimentalno, pomešano z modrostjo vsakdanje filozofije, dasi često zablisejo v njem take misli, ki bi jih cenzor drugje temeljito črtal. V ostalem delo s svojo poceni sentimentalnostjo, sveto družino in podobnimi rekviziti ne more v sedanji obliki napraviti vtisa, dasi je njega osnovna nota programatična in tendenčno aplicirana na naš čas. Drugo lice in drugo ceno pa bi stvar dobila, če bi jo gledali kot zasnovo Herodove drame — ki bi vodila v patološko smer, a bi bila zanimiva in za Goljo častna naloga.

»Ukročena trmoglavka«, ki smo jo videli že preteklo sezono na našem odru, je šla ponovno z uspehom in častjo preko odra. Režija, igra, inscenacija, vse je bilo ubrano in celotno. Skratka vzorna vprizoritev.

Ben Jonsonov «Volpone» je bil senzacija za publiko in igralce. Svet se je vrnil v Shakespearjevo dobo po Ben Jonsona, a jasneje kot kedaj je postalo, zakaj je uprav Shakespearjevo ime svetovno in oboževano in ne njegovo. Ben Jonson je sijajen teatralik. Igralcu nudi možnost, da razgrne pred občinstvom vse svoje znanje. A več bi pri njem zastoj iskali. Manjka mu ono globoko umevanje življenja in ljudi, iskanje večnostnega utripanja, kar je lastno Shakespearju, zato so mu vaje tudi v «Volponu» proti koncu zdelnile iz rok. — Eno je treba poudariti. Gospod Levar raste pred nami z neverjetno silo in močjo od predstave do predstave. Na tega sijajnega igralca smo lahko ponosni vsi, škoda je le, da ga naša drama ne predstavi v inozemstvu. Veren drug mu je bil Mosca gospoda Rogoza in vsi ostali.

Za pust sta Nestroyeva «Utopljenca» zabavala publiko. Celotno stvar ocejnjevati nima smisla, ker ima pač namen zabavati ljudi. Akcent nosi vsaka figura za se in naši igralci, predvsem Kralj in Rakarjeva, so pripomogli igri k uspehu. — Mali narod pa je kratkočasil «Modri osliček Miško» in publika mu je bila hvaležna

Higijena v kuhinji.

(Lea Faturjeva.)

(Nadaljevanje.)

Mleko, maslo, sir.

Bolte je krmil domače zajce s kuhanim mlekom. Po takem, ki je vrelo dvajset minut, so poginili. In zato ne uspeva marsikateri otrok ob dolgo kuhanem in večkrat prekuhanem mleku. Zelo nezdravo je sparjeno mleko. Griža, ki se razpase po mestih poleti, nastane bolj od takega mleka kot od sadja. Kdor kupuje zelo malo mleka, bi storil bolje, da kupi kuhanega v mlekarni, kjer ga zavro več vkup. Nekatera ženska ima pol litra mleka za dva dni, ga prevre ta čas štirikrat, kakšno je seveda! Tako mleko naredi telesu več škode kakor koristi. Škoduje pa mleko tudi tistim, ki imajo preveč kisline v želodcu in ga ne prenašajo samega na sebi, in tistim, ki se nalivajo po sili ž njim.

Smetano potvarjajo s kvasom, z moko, s škrobom. Sveža kislá smetana ima prijetno hladeč okus in mlečni vonj; če diši po kislu, če kipi, ni vžitna, je celo strupena. Stara smetana se pokvari tudi, če se pari na solncu. Maslo iz stare smetane je grenko in nezdravo.

Skrlop ali smetano iz kuhanega mleka je treba prevreti pred uporabo, če je stalo dolgo na trgu, kjer leti vsa nesnaga vanj. Tak skrlup ima večkrat okus po plesnivem in je škodljiv.

Presno maslo potvarjajo z lojem, s svinjsko mastjo, s krompirjem, škrobom, s krompirjevo moko in z rastlinskim maslom, tudi z vgnetenjem vode, soli, sode, skute in kaj drugega. Barvajo ga z žafranom, korenjem, s špargljevim jagodami, z anilinom, ki je zdravju škodljiv.

Kuhanemu maslu primešajo radi krompirja, koruzne moke, delajo ga iz loja in svinjske masti, pobarvajo kakor presno.

Presno maslo postane rado žaltavo in je tedaj nezdravo. Kuhano maslo je treba vselej dobro prevreti. Po slabem maslu je dobilo mnogo ljudi dolgotrajne želodčne bolezni.

Namaži čist papir z maslom in zažgi ga. Če zadiši po loju ali čem drugem, je potvorjeno.

Dobro presno maslo je čiste rumene barve, ima prijeten duh po mlečni tolšči in okus sladak, podoben orehovemu. V ustih se raztopi hitro in ne pušča grenkega ali pustega okusa in prašnatega zaostanka. Med prsti se razleze takoj. Če bi ostalo med prsti kaj suhega, vlečljivega ali kašnatega, potem ni maslo samo na sebi. Na površini mora biti lepo gladko, v prerezu ne penasto, kar je progastega, sivega, prevlečenega z rujavimi kosmami, kar diši kislo in žarko, ni priporočljivo. Tudi sol ne sme biti vidna in otipna, pod prstom ne sme priti voda ali zmetka.

Ravno pri presnem maslu se prevarita tolikokrat želodec in žep in je škoda občutna.

Pobarvano maslo pobarva vodo, če ga postaviš vanjo. Soli vgnetejo radi teže. Za ohranitev presnega je pač potreba soli in se računi v severni Nemčiji kot dovoljeno primes do 8% gramov na $\frac{1}{2}$ kilograma masla — pri nas 3%. Preosoljeno maslo je progasto, sol škriplje pod zobmi; če stoji dlje časa na zraku, izhlapi del vode, ki jo je v preslanem maslu vedno preveč, in naredijo se na površju tudi otrobi.

V presnem maslu se ohranijo dolgo zametki kužnih bolezni. Kadar diši po kislem, se razvija v njem maslena kislina, ki naredi maslo žarko in škodljivo za občutljiv želodec. Zato je treba bolnikom, kjer je ukazal zdravnik maslo, napraviti ga vsak dan sproti, kar je zelo hitro, če denemo sladko smetano v steklenico in jo stresamo. Maslo ne sme biti na oknu, ne na solncu, pa tudi ne v zatohlem prostoru. V mokri cunji ali papirju dobi okus in duh po plesnivem.

V krajih, kjer uživajo redno z maslom namazan kruh, si ga nabavijo gospodinje veliko in ga zatlačijo v kamene kadi, (dobro posoljenega) ali ga raztopijo toliko, da prevre in nalijejo v posode.

Kuhano maslo je tudi nekaj, ki je na trgu podobno vsemu drugemu samo pravemu čistemu maslu ne. Čisto, dobro kuhano je lepo rumeno, kašnato, se topi na jeziku in ne pusti grenkljastega ali žarkega okusa, pri topljenju ima prijeten duh. Kuhanemu maslu primešajo peska, žaganja, dosti koruzne moke, krompirja, loja in kdo ve kaj vsega. Kuhajo ga malo, da je bolj težko, in pobarvajo z žafranom; kuhajo ga iz žaltavega presnega in potem ima grenak okus in pokvari pecivo in želodec. Najbolje kuhano maslo je ono, ki ga skuhaš doma. Res je, da pride pri nas, razen iz mlekarn in veleposestev malo dobrega presnega ali kuhanega masla na trg, in naše maslo bi ne moglo konkurirati z maslom v mlekarstvu bolj razvitih dežel. Bilo pa je v prvi polovici prejšnjega stoletja drugače, ko je bila še vsaka

ženica toliko poštena in toliko ponosna, da je dala iz rok samo pristno in dobro blago, in je slovelo gorenjsko maslo daleč po deželah.

Umetno presno ali dunajsko maslo (Sparbutter) narejajo iz svinjske, iz goveje maščobe in ogrščičnega olja. Pozna se lahko po okusu, na zunanost je pa prav tako kakor pristno. Škodljivo ni.

Oleo-margarina, ki se je prodajala prej tudi z imenom «Sparbutter», je francoski izdelek iz lojevega masla, vsebuje malo vode, nima okusa po smetani, se ne topi hitro, je podobna pristnemu maslu in ni škodljiva.

Prava margarina sestoji v glavnem iz govejega loja in smetane, ima okus po smetani in se ne loči na videz od pristnega masla. Ni zdravju škodljiva, če je narejene iz dobrih snovi. Toda brezvestni tovarnarji porablajo tudi maščobo od poginulih živali in taka margarina je lahko škodljiva. Potvarjajo pa jo tudi z rudniškimi snovmi, primešavajo ji kremenokisle magnezije in še marsikaj, kar pride ceneje kakor loj in smetana.

Rastlinska masla, ki se prodajajo pod raznimi imeni, ne škodujejo, če so iz svežega blaga in sama na sebi. Duh in okus pa ni za vsak želodec. Potvorbe pri umetnem maslu se doženejo najlažje v kemični preiskovalnici. Ker so nekaj cenejša kakor pristno maslo ali pristna svinjska mast, se proizvajajo in prodajajo v ogromnih množinah — za zdravo hrano pa je le najboljše pristno domače blago.

Skuta ali sirček iz kislega mleka je dobra samo, če je osvežujočega kislega duha in okusa, čiste bele barve in dobro sprijeta. Vse, kar je sirka-sto-belo, mazljivo in vlečljivo, kar diši zatohlo, je staro, sparjeno in plesnivo, pokvari jed in želodec.

Skorjo nekaterih *sirov* barvajo in mnogokrat se dobi v takem barvilu strupena primes. Sir, ki gra na daljne poti, pokropijo po skorji z arsenikovo raztopino, da ga ubranijo žuželkam. Zato je treba take pobarvane in pokropljene skorje na debelo odrezati. Pa tudi drugače se sliši o nečednih stvareh pri sirovi skorji.

Pokvarjen sir je strupen, tako strupen, da se razvija iz njega omotičen plin, od katerega se zadušiš lahko in oboliš po njegovem vživanju ravno tako težko in nevarno kakor po vživanju pokvarjenega mesa.

Sir, ki se razkraja, ni več vžiten, razkroj pa se razvija v siru tem hitreje, čim mastnejši je. Iz tega sira se cedi, je poln pik in črvov, duh mu je smrdljivo omoten*), okus žgoč in zopern. Ves je mazast in vleče se.

Dober sir je prožno-mehak, gost, lepe mastno-rumenkaste barve, ni premasten ne prepust, se razgrize lahko, ima rahlo rezek okus in vonj. Sir, ki je v ustih kakor kos usnja, ki ga ne moreš prežvečiti, ni pristen. Zmehurjen, drobljiv in mazast sir je sumljiv.

(Konec prih.)

*) Lani sta obolela dva angleška novinarja radi plinov, ki jih je povzročil pokvarjen sir, katerega sta jedla. Med svetovno vojno so stresli za ljubljanskim kolodvorom cel vagon pokvarjenega sira. Iz njega se je razvijal strašen smrad.

Po ženskem svetu.

Prva odvetnica v Ljubljani je Zora Tomiškova, ki se je pretekli mesec vpisala v imenik odvetniške zbornice v Ljubljani. Pristržno in s ponosom čestitamo svoji rojakinji ter smo ji hvaležne, da je prva med Slovenkami stopila na to pot, ki je bila tudi pri drugih narodih ženi dolgo otežkočena.

Mednarodna ženska zveza za mir in svobodo, ki bo zborovala letošnje počitnice v Pragi, bo predvsem razpravljala o vprašanju: «Kako se more udeležiti Kelo-gov pakt?» ter bo zopet povzdignila svoj glas za odpravo krvave vojne in za popolno vojno razorožitev sveta.

Ženo sprejemajo na najvišja mesta. Češka Znanstvena Akademija je izbrala za svojo članico dr. Milado Pavlovo, profesorico za zgodovino na praški univerzi. Odlikovanja se je pred leti izkazala tudi kot izvrstno poznavalko in ljubiteljico naše novejšje zgodovine. — Francozi le počasi priznavajo ženam politična in znanstvena prava. Letos so pa sprejeli na univerzo v Reimsu M. Béquignono v o za profesorico na medicinski fakulteti. Doslej sta bili na Francoskem samo 2 ženski profesorici na univerzah. — Lady Aberdenova, predsednica Mednarodne ženske zveze, je imenovana za častno doktorico na univerzi v Aberdeenu.

Gozdovnice. Kot povsod po svetu, tako se je tudi slovenska mladina organizirala v raznih taborniških združenjih, pred vsem pri gozdovniških in pri skavtih. Dočim je ta poslednja bolj splošna organizacija, je prva gozdovniška, čisto domačega značaja. Razširjena je po vseh večjih krajih Slovenije. Precejšen del tvorijo deklice, ki jim posebno gozdovniška organizacija izredno ugaja, ker ostanejo v njej samostojne in svobodne. — Gozdovnic je na Slovenskem okoli 100; največ jih je v Mariboru. Kaj je smoter in značaj organizacije slovenskih gozdovnikov in gozdovnic; zgrajena je na osnovi samostojnosti mladine in romantičnega razpoloženja njihovih duš. Hoče dati mladini veliko solnca in svobode. Nauči jo delati in pomagati vsakemu, ki je v nesreči. Trdi zakoni jo nauče sebeobvladanja, skromnosti, molčečnosti, poslušnosti, poštenosti in dobrotljivosti. — Gozdovništvo hoče speljati mladino ven iz mest, hoče, da bi živel v svoj prosti čas v prirodi. — Gozdovništvo hoče peljati mladino ob morju. Zato prireja vsako leto taborjenja na prostem, kjer se mlada telesa utrdijo in zagore od solnca. V taborih se nauči mladina reda, preprosti hrani, na nočnih stražah se ji krepi pogum.

Pri nas je organizacija, šele v povojih. Drugje po svetu je na milijone tabornikov;

samo v Čehoslovaški je na pr. deklic-tabor-nic blizu 30.000. Ravnotako na Poljskem in drugje. V Siamu v Aziji je taborjenje celo obvezno za vso mladino od 12-18 let.

Ris.

Vpliv žene na Renana. Veliki francoski pisatelj in filozof je zapustil tudi zbirko pisem, ki jih bo francoska literatura ohranila kot remek-delo družinskih ljubezni. Ta pisma kažejo, da ni v njegovih očeh mati nikoli umrla, nego je nadaljevala življenje v neprestanem duševnem razgovoru z njim. Morda je bilo tako tudi vsled prizadevanja njegove sestre, ki se je vedno zavzemala za njegove družinske odnose. Iz «Moje sestre Henrijete» se vidi, kako je ta ženska vplivala na njegov slog, katerega je spocetka zanemarjal, pozneje pa so imeli njegovi spisi baš vsled sloga tako učinkovito moč. Tudi hčerka Noema je imela nanj velik vpliv; bila je tako čuvstvena, kakor bi bila v njej poseebljena vsa božanska nežnost in dečja vdanost. Ž njo je oče imel dolge in zaupne pogovore in pravijo, da bi edino ona mogla razjasniti one točke v Renanovih delih, ki so kritikom še zamotane. Nekateri imenujejo Renana petega evangelista; on sam pravi, da se ima za svojo sposobnost zahvaliti učiteljem Saint-Sulpice-a; poznavalci njegovih družinskih razmer pa pripisujejo največji vpliv omenjenim trem ženam, ki so ga ljubile in vdano spremljale v življenju.

Francozi obsodili Slovenko na smrt. Višje sodišče v Parizu je obsodilo žensko na smrt — Slovenko Pepco Kureš. Umorila da je 13letno deklico, zato da se je polastila denarja. Toda žensk ne puste pod giljotino; razen tega se je francosko žensstvo pod vodstvom urednice feminističnega lista potegnilo za tukaj in celo rojakinje so poslane svoj glas v Pariz; sledilo je pomiloščenje na 20 let ječe.

Morilka, tujka, od vseh zaničevana, že prej kaznovana radi manjših prestopkov, tovarišica temnih oseb, dobiva počasi čistejši obraz, prvo ogorčenje se je pleglo, javnost postaja negotova. Gospa Stricherjeva, urednica žen. lista, dela neumorno dalje, zbira podpise onih, ki zahtevajo revizijo procesa, in vedno več je imen, in prav mnogo je znanih francoskih imen.

Odkod izprememba? Ženska se je zavzela za tujko, pogledala globlje v njen proces in njeni plemenitosti se je uprla misel: obdolžili so tujko na slabem glasu, poklicali pred sodni stol, da se očisti; če ne more dokazati svoje nedolžnosti — je kriva. Njeni zmedeni odgovori je niso očistili. Obsojena na smrt; obsojena brez resničnih dokazov, na podlagi obtežilnih znakov, na podlagi sklepov, ki so vodili k — verjetnosti.

Zakaj so prišli samo njo?

Stariši umorjene deklice so bili kupčevalci na glavnih pariških tržnicah. Pepca jih je oskrbovala s pridelki iz pariške okolice. Nekoliko je poznala malo Karmen. Tistega nesrečnega dne (2. julija 1927) je reklo dekletce starišem, ki so kakor po navadi odhajali brez nje na tržišče, da ostane v postelji, ker ji ni čisto dobro. Ob 9. uri pa jo vidi hišnica, da odhaja mirno iz hiše. In vidi, da se vrne z neko plavolaso žensko, s katero kmalu potem zopet odide. Pri stariših male Karmen pa je obenem zmanjkalo 3000 frankov. Ob 11 ju je videl čuvaj v Bulonjskem lesu pri Parizu, ob 3 so našli dekletce zadavljeno. Morilka da je bila Kureševa.

Strasen, temen zločin.

V svojih dolgih pismih kaže ge. Stricherjevi nenavadno bistroumnost in čudovito tenkočutnost ter zatrjuje, da je nedolžna. Ga. Stricherjeva bo ta pisma najbrže objavila. Polna so hvaležnosti napram onim, ki so izpregovorili besedico zanjo, tujko; polna nežnosti, upora, zahtev, naj bi se proces zopet začel, da bi prišla resnica na dan. Tudi iz javnosti prihaja vedno več glasov za revizijo procesa; umevno je, da si tudi me želimo razjasnitve v tej mučni zadevi — pa bodi tako ali tako.

Materinstvo.

Kako se otrok odvadi gobice (sesala, cucija, dudlice)? Nekatero dete se kar ne more ločiti od nje. Pa naj bi jo končno še imel, če bi ne bila tako zelo nevarna, da si po nji ne nabere kake bolezni. Marsikatera mati je že namočila gobico v jesih, celo v petrolej, pa še ni nič izdalo. Poznam ženo, ki si je tako-le pomagala: Na skrivaj je gobico malo raztrgala pri luknjici, kjer dete sesa; potem jo je pa vtaknila tik pred luknjico, skozi katero je prihajala miška. Otrok jo je tam »slucajno« sam našel. Ker je bila raztrgana, ni bila več za rabo. Prepričan je bil, da je to naredila miška, pa se mu je tako studila, da jo je za vedno vrغل po tleh.

«Naš fantek pa kar neče izhoditi», vzdihuje marsikatera skrbna mamica, ki ne more dočakati prvega samostojnega koraka pri svojem malčku. Pa se že boji, da ni kaj bolan. Ali take matere naj se le potolažijo, saj v tem pogledu nista dva otroka enaka, čeprav sta oba zdrava in močna. Pravijo, da navadno tisti otroci, ki zgodaj govorijo, pozno izhodijo. Nikakor ni dobro, da otroka silimo k hoji. Kadar se bo čutil dovolj močnega in tudi pogumnega, pa se bo sam spustil. Saj še ni bilo na svetu otroka, ki bi ne bil izhodil zato, ker ga niso drugi učili! Drugo je seveda pri bolnem otroku. Čudno je tudi, da nekateri rahlični otroci tako zgodaj

izhodijo, drugi pa zopet jako kasno. Vsekakor je dobro, da ima dete tako hrano, ki mu dovaja dovolj apna in fosforja, ker sta baš ti dve snovi najpotrebnejši za ojačanje kosti. Juha iz telečjih kosti, pire iz krompirja, špinata, zelja in korenja, pa jabolčni ali pomarančni sok naj dedo malčki.

Pire se pripravi tako-le: krompir, špinata ali kar že je, se nanaglooma opere in hitro skuha, nato se voda odcedi v čisto posodico, zelenjava se pa dobro zmečka ali seseklja in pretlačijo skozi cedilo ter malo pregreje na raztopljenem surovem maslu in nekoliko posoli s prav drobno strto soljo. Če je pregoščo, zalijemo z mlekom ali odcejeno vodo. Pri špinatnem pireju najprej razbelimo maslo, nato pridenemo ščepec moke in takoj zalijemo z mlekom ali odcedkom, ne da bi se prežganje zarumenilo. Pomešamo, da se moka enakomerno razpusti, potem pa primesamo še špinata, ki naj zopet samo dobro prevre, ne sme se pa kuhati in dušiti.

Temence pri dojenčku se naredi često zato, ker ima otrok preveč pokrito glavico. Koža izloča preveč loja, napravi se prahljaj in pokrije teme kot velika hrasta. Takemu otroku namaži glavico s toplim oljem, da se hraste omehčajo. Zvečer lahko napojiš z oljem mehko cunjjo ali vato, ki jo pusti otroku na glavici čez noč, da se mu koža dobro prepoji z oljem. Še prej mu teme namaži, potem pa zaveži glavico s čepico ali z robcem. Drugo jutro pa otroka previdno in polahko počesi, da se odločijo hraste, nato pa namaži z rumenim vazelinom. Tako ponavljaj toliko časa, da se koža učisti. Delaj pa jako previdno, da ne raniš glavice, ki je še nežna in občutljiva. Z vodo pa teme ne sme priti v dotiko, dokler ga odpravljáš.

Higijena.

Protí potenju pod pazduho ni dobro pregosto umivanje. Pač pa se je treba večkrat pomočiti s salicilnim špiritom in posuti z vazenoliformom.

Kdor se hoče zrediti, mora imeti poleg izdatne hrane tudi dovolj počitka, posebno pa po jedi. Zajutrukuje naj v postelji, potem pa poleži še 1 uro. Sploh je treba počivati in mirovati po vsaki jedi. Poleg kave kruh z maslom ali medom in jajce, za kosilo in večerjo najprej kaj redkega, potem pečeno meso s prikuho in kaj iz moke. Treba je jesti petkrat na dan in popiti 1-1½ l mleka. Kopanje, posebno v pari, plavanje, telovadba in masaža ni za take, ki se hočejo zrediti. Dobro je celo, da ostane oseba 1 teden sploh v postelji.

Prehlajenje. Človek se prehladi, kadar se zunanja toplota spremeni in vpliva na naše telo, ki pa ni zmožno, da bi si temu

primerno hitro uredilo svojo lastno toploto. Poleg preosnov v drugih organih ima pri tem važno nalogo tudi koža, ki prva sprejme vpliv zunanje toplotne spremembe. Ako je namreč samo neznačen del kože izpostavljen zračnim spremembam, se koža ne krči in ne razteza tako hitro, to se pravi, da ne reagira. Tako si lahko objasnimo primere, ki so nam skoro neumevni: včasih se kopljemo v jako mrzli vodi in pri velikih toplotnih spremembah, pa se ne prehladimo, dočim zadostuje, večkrat, da pomolimo nogo izpod odeje, pa imamo že nahod. Tako se godi tudi našemu cigančku. Zebe ga, da ves drhti od mraza, ali ker je vse leto izpostavljen mrazu in je koža vajena reagirati na vpliv zunanje temperature, se ne prehladi. Pa vidimo ljudi, ki hodijo do ušes zaviti v toplo obleko in klub temu kasljajo in so nahodni.

Znano je, da niso vsi ljudje enako podvrženi prehlajenju, niti ena in ista oseba ni vedno enako varna pred njim. Veliko laže se prehladi utrujen človek nego spočit, istotako tudi oni, ki mnogo nepremično stojijo ali sedi. Kdor se giblje, se laže izogne prehladu. Večkrat se ne prehladimo, četudi morda hodimo zjutraj razgaljeni po mrzli sobi in pri odprtem oknu; zvečer ko smo utrujeni, pa zadostuje najmanjši preprih. Zato je večja nevarnost za prehlajenje zvečer, ko se slačimo, in ne zjutraj pri oblačenju.

Gospodinjstvo.

Nerabljen perilo, ki leži dolgo časa v omari, sčasoma porumeni, pokvari pa se ne. Ko je potem parkrat oprano, se zopet lepo ubeli. Treba ga je pa vsako poletje enkrat ali dvakrat preprati, posušiti na solncu in spraviti nezlikano.

Stare nogavice se dajo še prav dobro uporabiti. Nekatere lahko podpletamo in jih nosimo v čizmah, če nečemo, da se nam vidijo iz nizkih čevljev. Tankih, svetlih nogavic pa navadno ni mogoče podpletati in tudi ne predložiti krpiti. No, jih pa drugače uporabimo in jih nikakor ne zavržemo sproti. Pri umazanem delu, posebno pozimi, ko si ne moremo zavijati rokavov in moramo n. pr. segati z roko v peč, si potegnemo čez roko in komolec staro nogavico, pa si obvarujemo kožo in obleko. Po mestih zahteva otroška moda pretirano kratka krilca in hlačke. Letos so otroci zmrzovali, posebno ker se dobe otroške nogavice dovolj dolge le, če so najboljše in seveda najdražje vrste. Pa odrežemo zgornji del stare velike nogavice in ga lepo prišijemo otrokovi, da ima noge obute visoko čez stegna. Prav tako si s staro nogavico zdaljšamo svoje štrpачne, ki navadno tudi ne segajo visoko nad koleno. Lepo

staro nogavico celo lahko porabimo za čepico. Odrežemo zgornji del, ga lepo stisnemo v vršček, morda mu celo prišijemo pentljo ali čopek, pa imamo mehko čepico za otroka. V letošnjih mrzlih nočeh je marsikoga celo v glavo zeblo; gornji del stare odrezane nogavice je tvoril prav pripravno nočno čepico. Istotako tudi v boleznih. P.

Lepa, svetla posoda. Ni apetito jesti iz krožnikov in skledic, če so malomarno omite, raskave in temne, ker niso dovolj izplahnjene in obrisane. Da je posoda res svetlo in gladko omita, je treba imeti sodo in milo, kar je pa precej drago. Nekatere gospodinje porabijo pri umivanju posode vse odpadke od solate in druge zelenjave. Zrežejo jih na drobno in namočijo v vodi; ko kurijo, pristavijo tudi ta lonec, da zelenjava dobro prevre. S to zelenjadno kašo čistijo posodo in pravijo, da se zelo lepo svetlo omije. Kjer imajo prašica, morajo seveda take zelenjadne ostanke dajati živali.

Ljubosumna žena. V mnogih družinah je pretirana ljubosumnost vzrok nesoglasju med zakoncem.

Prava, čista ljubezen ne pozna ljubosumnosti, ki je samo izraz egoizma.

Dogajajo se slučajji, kjer žena neprestano sumničja moža, mu ne dovoli proste urice, v vsaki ženi vidi svojo tekmovalko in vse to spravlja njo samo v neugodno razpoloženje, ki v družini kmalu zaneti preprih. Taka žena naj se potem ne čudi, če mož, naveličan tega, kje drugje išče utehe.

Zdi se mi, da tudi če je mož resnično nezvest, vsa očitanja, jeza, grdi prizori nič ne zaležejo in se mož samo še bolj odtuji ženi. Tu mora ona, če ga resnično ljubi in bi svojim otrokom rada ohranila očeta, biti kolikor mogoče vabljiva, prijazna, ljubezniva takrat, ko je pri njej, in po navadi ima poročena žena skoraj vedno priliko vsak dan videti svojega moža. Če je to le kaka hipna zablada z njegove strani, ga bo njeno obnašanje ganilo in njegova ljubav se bo utrdila.

Ako pa je možovo pot križala oseba, katero je resnično vzljubil, potem, potem je za ženo pač najbolje, da vdano kloni glavo; lahko pokaže svojo neizmerno boleost, a ne ljubosumnosti in zaničevanja.

Do žene, ki razume možove zablude in jih potrpežljivo prenaša — čeprav s krvavečim srcem — bo mož vedno ohranil spoštovanje in se bo prej ali slej zopet povrnil k njej. (Ksenija.)

Kuhinja.

Kraljevska torta. $\frac{1}{4}$ kg nastrgane in na pluhu z vajarjem strte čokolade zmešaj s $\frac{1}{4}$ kg sladkorne sipe in z 10 dkg presejane fine moke. Tej zmesi pridene $\frac{1}{4}$ kg

zmletih olupljenih mandelnov, nastrgane lupine 1 citrone, 1 žlico ruma ter nekoliko cimeta ali klinčkovega prahu. V posodi — najbolj pripraven je kotliček za stepanje snega — zmešaj $\frac{1}{4}$ kg presnega masla s 4 rumenjaki, prideni temu gorenjo zmes ter konečno še sneg iz 4 beljakov. Vse skupaj premešaj še dobro. Vzemí nato 2 enaka tortna modla, namaži ju ter posuj z drobtinami in vlij v vsakega po eno polovico pripravljen zmesi. Speci v neprevroči peči ter zvrni pečeno na pripravljena okrogla krožnika. Na eno polovico namaži za prst debelo goste marelične mezge in položi vrhu drugo polovico. Vlij nato po vrhu čokoladno polivko (glazuro), katero napraviš tako-le: Nastrgaj 10 dkg (3 stebriče) čokolade najbolje vrste ter jo raztopi na ognju v par žlicah vode. Prideni 10 dkg (3 žlice) sladkorne sipe in $\frac{1}{2}$ l vode. Vse skupaj kuhaj ob zmernem ognju, pridno mešaj vse dotle, da se vleče od žlice kakor nitka, če pritisneš prst na žlico in ga potem počasi odtegneš.

Vzemí nato zmes od ognja ter mešaj, dokler se ne začne delati tenka kožica, na kar jo vliješ čez torto. Torto postavi sedaj v zmerno toplo peč, da se na vrhu nekoliko vtrdi, nato jo vzemi ven ter pusti, da se zunaj dobro osuši. Ob robu napravi s sladkorno polivko zobčasto ali valovito garnituro in v sredi črko A ali katerokoli črko. — Za sladkorno polivko deni v posodico 1 beljak, 1 žličko citronovega soka ter 10 dkg sladkorne moke in mešaj dobre $\frac{1}{2}$ ure vedno na eno stran toliko časa, da postane gosto, penasto in belo. Vlij pripravljeno zmes po žličkah v malo »brizgalnico« (šprico) ter s to vlijaj. Paziti moraš, da se ti med tem zmes v posodici ne strdi, zato moraš pokriti posodo z mokro krpo. Ako nimaš brizgalnice, si lahko pomagaš s tem, da si napraviš iz belega trdkastega papirja mal škričnelj, kateremu pustiš spodaj malo odprtino, in vlivaš skozenj pripravljeno polivko. —a—

Meden kruh. Segrej četrt litra mleka in raztopi v njem 5 žlic medu. Potem prideni še pol žličke cimeta, malo stolčnega janeža, pecivnega praška (pol žličke) in toliko moke, da dobiš prav mehko, gladko testo. To streseš v pekač, ki mora biti seveda lepo namazan in potresen z moko ali z drobtinami. Peče se dobre pol ure.

Pasteta iz možganov. Goveje ali telečje možgane lepo operi, olupí jim kožico ter odstrani vse krpice od krvi. Sesečaj jih nato na drobno. Razbeli v kozi žlico zabele (najbolje je polovico masla in polovico masti) ter v tem zarumeni sesekljano srednjeveliko čebulo. Položi na to sesekljane možgane in za pest sesekljanega peteršilja, osoli in opoprjaj ter prideni nekoliko nastrganega muskatovega orcha in sesekljanega majarona.

Pusti, da se dobro precvire, vsa tekočina naj se posuši. Ko je gotovo, primešaj še surovo jajce. Med cvrtjem možganov pripravi 3 oblate (mlince). Položi 1 oblat v kozo, ki je nekoliko manjša od oblata tako, da se oblatov rob obrne za 1-2 cm navzgor. Namaži na oblat polovico pripravljenih možganov in na te položi drugi oblat, na katerega razmaži še ostale možgane. Te pokrij s tretjim oblatom, čegar rob zasukaš navzdol. Postavi nato kozo v peč, kjer naj se peče pol ure, na kar vzemi ven ter zvrni pasteto na krožnik. Razreži jo na enakomerne kose od srede navzven ter pusti kose zložene skupaj do serviranja. Poleg serviraj solato. — Za oblate vzameš 2-3 jajca ter $\frac{1}{2}$ l mleka. Prideni 3-4 žlice moke, nekoliko soli ter vse skupaj dobro prežvrkljaj. Vlij 3 krat v plitvo široko ponev na razbeljeno mast ali maslo (vsakikrat $\frac{1}{4}$ žvrkljanega testa), da se razleže po celi ponvi. Ko se na eni strani lepo zarumeni, obrni na drugo stran, da se istotako zarumeni. Ko so vsi 3 oblati gotovi, jih uvrsti kakor navedeno. —d—

Kmečka juha. Svetlo prežganje zalij če možno z juho ter osoli. Prideni na kocke zrezanega krompirja, malo čebule, korena, peteršilja. Ko je kuhano, vse pretlači ter izboljšaj z mlekom in rumenjkom. Mesto tega pa lahko prideniš kisle smetane.

Postne juhe (razen navadne krompirjeve) lahko izboljšaš, ako jim prideniš — po množini — $\frac{1}{4}$ l mleka, v katerem si stepla rumenjak. En rumenjak zadostuje navadno za 6 oseb. Mleko vliješ v skledo, v kateri serviraš juho, ker potem ne sme več vreti.

O lepem vedenju.

(Nadaljevanje.)

Vabila.

Vabila na domače prireditve se pošiljajo štirinajst dni pred prireditvijo. Na vabilu je označiti dan in uro, s pripombo, če se bo na nji tudi igralo in plesalo. Dobro je tudi označiti obleko za gospode.

Matineja se prične ob tretji uri popoldne, koncert med četrto in šesto uro ali od devete do desete ure.

Preprosta večerja s plesom se prične ob deveti ali deseti uri. Bal se prične ob deseti ali enajsti uri.

K slavnostnim prireditvam se vabijo ljudje, s katerimi smo v družabnih stikih, k bolj domačim prireditvam pa ožji znanci in prijatelji. Tem se ne pošiljajo tiskana vabila, nego jih vabimo ustno ali z vizitko in pripisanim vabilom.

Hčerke ne smeš povabiti na ples brez matere. Na vsako vabilo se brez odlašanja odgovori, kar se seveda zgodi z zelo prijaznimi besedami.

Večerna obleka.

Za gospode velja črna obleka ali smoking. Plesalci morajo imeti bele rokavice, da niso obleke dam v nevarnosti.

Dame nosijo večerno izrezano obleko brez rokavov in bele rokavice. V levi roki drže paljačo, na kateri je pripet plesni red.

Robec se vtakne v odprtino leve rokavice, v izrezek obleke ali za pas.

Pri plesu.

Mladi ljudje, ki so sprejeli povabilo na ples, so dolžni plesati. To velja za mlade gospode, ki kaj radi postajajo v sredini ali ob straneh plesne dvorane. Ne zavedajo se, kako s tem postajanjem vznemirjajo in dražijo navzoče ali spravljajo gospodinjjo, pokrovitelje v nevoljo. Neprijetno je zanje in za vse, gledati, kako sede mlade gospodične, ki zastonj čakajo na plesalca, medtem ko gospodje stoje in molče.

Dolžnost gospodov je, zabavati navzoče dame. Mladi gospodje so po navadi nasproti plesalkam redkobesedni in rezervirani. Po pravici jim naj bo rečeno, da naj nastopajo s plesalko tako, kot si žele, da se postopa z njih lastno sestro.

Prvi ples gre gospodinjji ali pokroviteljicam. Potem pridejo na vrsto hčerke gospodinje ali pokroviteljic. Nato se pleše s hčerkami znanih družin in nazadnje z gospodičnami, ki nimajo dosti plesalcev.

Dobro vzgojen gospod ne pleše prepogosto z eno in isto osebo. Dovolj je, če se pleše z eno damo trikrat na en večer. Ne kaže prefamilijarnega občevanja z damo, katero to lahko kolikor toliko kompromitira.

Nepoznani plesalki se da gospod predstavi po gospodinjji ali gospodarju. Ako ta formalnost ni v navadi, stopi sam k dotični dami, se pokloni, pozdravi in prosi za ples.

Vsak obljubljen ples se mora strogo držati, zato je najbolje, da si ga vsak plesalec in plesalka zabeleži.

Ako plesalka ples odkloni z izgovorom, da je utrujena in se hoče odpočiti, ne sme pri istem komadu iti z drugim plesat.

Ako je plesalka pomotoma obljubila eden in isti ples dvema različnima gospodomu, se mora prijazno opravičiti in se v opravičilo odpovedati dotičnemu plesu, ako eden gospodov prostovoljno ne resignira.

Dolžnosti plesalcev.

Splošno pravilo za plesalca je, da plesalki, ko se ji je poklonil in jo prosil za ples, ponudi svojo desno roko in jo pelje roko v roki do prostora, kjer se pleše. Tu spusti dama njegovo roko. On jo diskretno prime okoli pasu z desno roko, medtem ko ji ponudi levo roko, na katero prisloni plesalka svojo desnico.

Plesalka naj pleše naravno, zmerno in ne afektirano.

Plesalec govori kolikor mogoče pritaženo in malo med plesom, ker je takrat govorjenje otežkočeno in se raje v pavzah malo bolj razgovori.

Ako naleti plesalka na redkobesednega in boječega plesalca, sme ona pričeti in voditi konverzациjo.

Med plesom utrujena plesalka lahko ples prekine in gre sedet s svojim plesalcem.

Neprimerno za plesalko je, če se v razgovoru s svojim plesalcem preveč odstrani.

Ko se en ples odpleše, pelje plesalec plesalko na njen prostor, se ji pokloni brez besed in ona se tudi tiho prikloni ne samo z glavo, marveč malo tudi z gornjim telesom.

Ako hoče plesalec plesalko odvesti k bifeju, mora njo in njeno mater prositi za dovoljenje in pod okoliščinami povabiti obe.

Gospodom se priporoča pri bifejih zmernost, posebno glede pijače.

Kotiljoni naj bodo okusni in originalni, sicer pa brez vrednosti.

Venček v zasebni hiši.

Za venček je predpisan za gospode smoking, za gospodične ne preizrezane in ne predragocene toalete. Matere so v oblekah, kot se nosijo za obiske.

To velja tudi pri koncertih s plesom. Med sviranjem in petjem mlada vladati tišina, iz obzirnosti do gostiteljev in prednašajočih umetnikov, Med prednašanjem odhajati bi bilo skrajno netaktno. Novodošli in zakasneli gostje čakajo pri vratih konec prednašanja.

Ako zamudiš koncert, moraš skrbno paziti, da čim manj motiš in vznemirjaš goste. Zato sedi na prostor, ki je vratom najbližji, tudi če ti gostitelj ponuja prostor v prednejših vrstah, k večjemu dame gredo lahko na poziv gostiteljev v prve vrste.

Pri izbiri prednašanih deklamacij morajo biti prireditelji radi navzočih mladih gospodičen zelo tenkočutni.

Če te v družbi prosijo, da bi kaj zaigral na klavir, si med tem, ko se približuje klavirju, sleci rokavice. Ne daj se prositi in ne izgovarjaj se nerodno.

Pri petju se postavi poleg spremljevalca h klavirju, z obrazom obrnjen proti gostom. Četudi znaš pesem na pamet, je dobro imeti partituro v rokah. Bolj si siuren, nikdar pa ne skrivaj obraza za notami.

Kadar gostitelji povabijo profesionalne umetnike k sodelovanju, se morajo prej o vsebini prednašanih komadov informirati in paziti, da spada v okvir dostojne družbe.

Gospodinja mora sprejeti umetnike z enako gostoljubnostjo kot povabljene goste. Umetnice obdari s šopki in jih da do doma spremiti. V kuverti pa se jim pošlje diskretno honorar s par zahvalnimi besedami.

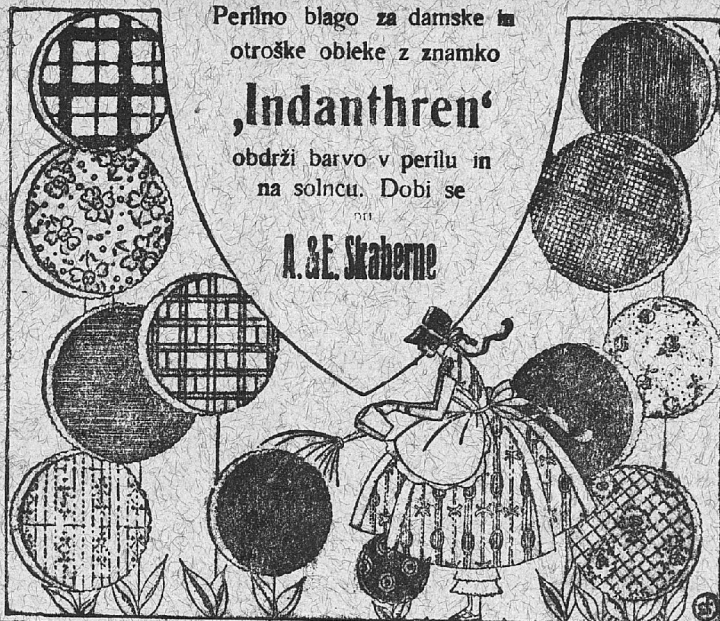
(Dalje prih.)

Perilno blago za damske in
otroške obleke z znamko

'Indanthren'

obdrži barvo v perilu in
na solncu. Dobi se

A. & E. Skaberne

Mestna hranilnica ljubljanska

GRADSKA ŠTEDIONICA

Ljubljana - Prešernova ulica

Telefon 16. — Ustanovljena 1. 1889 — Poštni ček 10.533.

Stanje vloženega denarja nad 300 milijonov dinarjev. — Stanje
vloženega denarja nad 1200 milijonov kron.

Sprejema vloge na hranilne knjižice kakor tudi na tekoči račun, in sicer proti najugodnejšemu obrestovanju. Hranilnica plačuje zlasti za vloge proti dogovorjeni odpovedi v tekočem računu najvišje mogoče obresti. Jamstvo za vse vloge in obresti, tudi tekočega računa, je večje kot kjerkoli drugod, ker jamči zanje poleg lastnega premoženja še mesto Ljubljana z vsem premoženjem ter davčno močjo. Vprav radi tega nalagajo pri njej sodišča denar nedoletnih, župnijski uradi, cerkveni in občine občinski denar.

Naši rojaki v Ameriki nalagajo svoje prihranke največ v naši hranilnici, ker je popolnoma varen.

SVILA IN VOLNA

VEDNO
PRIHAJAJOČE
NOVOSTI

A.E. SKABERNE
LJUBLJANA.